

Қазақстан Республикасының Конституциясы күнімен!

В добрый путь!

Уважаемые преподаватели, уважаемые студенты! От всей души поздравляю вас с началом 86-го учебного года в Западно-Казахстанском государственном университете имени Махамбета Утемисова! Нам вместе предстоит приложить много усилий, чтобы этот год стал продуктивным и результативным в рамках реализации положений Послания Президента Республики Казахстан народу страны «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции», «Пяти социальных инициатив Президента Республики Казахстан», определивших приоритетными задачами в сфере образования широкое привлечение инвестиций в человеческий капитал, всестороннюю модернизацию образовательных и воспитательных программ, укрепление материально-технической базы вузов, учет мировых трендов в развитии высшего образования.

Желаю вам крепкого здоровья, неиссякаемой творческой энергии, успехов и открытий! Сапарларыңыз сәтті болсын!

Н. СЕРГАЛИЕВ,

ректор ЗКГУ им. М. Утемисова кандидат биологических наук, ассоциированный профессор

Победа в региональном туре

На имя ректора ЗКГУ имени М. Утемисова Н. Х. Сергалиева поступило письмо из Аппарата Конституционного Совета Республики Казахстан в котором говорится: «Выражаем благодарность профессорско-преподавательскому составу и студентам университета за активное участие в проведении первого (регионального) тура конкурса эссе по вопросам понимания ценностей Конституции и современных проблем конституционного права среди студентов высших учебных заведений Республики Казахстан по группе специальностей «Право».

По итогам республиканского тура конкурса студент второго курса факультета истории, экономики и права ЗКГУ имени М. Утемисова **Тоқжан Өтепқалиқызы Өтепқалиева** удостоена первого места. Выражаем Вам признательность за вклад в организацию данных мероприятий».

В рамках международной конференции, посвященной Дню Конституции Республики Казахстан, 28 августа 2018 года в комплексе «Назарбаев центр» в Астане состоялось награждение победителей.

Собкорр.

Золотые страницы в историю Казахстана вписаны династиями Каратаевых, Жандосовых, Сатпаевых, Ауэзовых, Абдуллинных. Западно-Казахстанская область по праву гордится династией Сарыбаевых. В эти дни в области широко отмечается 125-летие патриарха казахской лингвистики, известного методиста, просветителя, этнографа, журналиста и детского писателя Шымгали Харесовича Сарыбаева. Из этой семьи, берущей начало в Бокейординском районе, вышли революционер Габит Сарыбаев, впоследствии один из создателей первых республиканских газет (его имя сегодня носит одна из школ Жанибекского района), первый профессор-филолог из казахов Шымгали Сарыбаев, его сын, академик-лингвист Шора Сарыбаев, этнограф, собиратель казахских народных инструментов и автор редчайшей книги по их истории Болат Сарыбаев, известный химик Тельман Сарыбаев, популярный эстрадный композитор, создатель первых вокально-инструментальных ансамблей в Казахстане, автор музыки к фильмам «Кыз-Жибек», «Человек-олень» Талгат Сарыбаев, бывший пресс-секретарь Президента РК, Чрезвычайный и Полномочный посол РК в Турции и Германии, заместитель Министра иностранных дел РК и ныне находящийся на дипломатической работе - Кайрат Сарыбаев.

Славная династия в истории страны

06 августа в Западно-Казахстанском государственном университете имени Махамбета Утемисова состоялось заседание «круглого стола», посвященного научному и творческому наследию Ш. Х. Сарыбаева, в котором приняли участие ученые вуза, журналисты областных и городских СМИ, представители творческой интеллигенции. Открыв мероприятие приветственным словом, ректор вуза, кандидат биологических наук, ассоциированный профессор Н. Х. Сергалиев представил гостей: заместителя акима ЗКО Г. А. Оспанкулова, внуков Шамгали Сарыбаева Кайрата и Майру Сарыбаевых, и внучатую племянницу ученого - К. К. Ахмедиеву.

Г. А. Оспанкулов приветствовал гостей, отметил огромный вклад известной династии в развитие просвещения, культуры и науки Казахстана, роль отмечаемого юбилея в календаре юбилеев нашего края, пожелал им доброго пути на родину предков в Бокейорду.

Известный общественный деятель, поэтесса, почетный профессор ЗКГУ Акуштап Бактыгереева рассказала о годах дружбы с членами прославленной семьи в годы ее жизни в Алматы, богатых традициях, передаваемых в ней из поколения в поколение. Руководитель областного Департамента развития языков А. А. Мынбаева остановилась на вкладе лингвистов Сарыбаевых в развитие и становление

отечественной методики преподавания казахского языка, в исследование влияния языков народов Алтая на казахский, фундаментальные исследования национальной диалектологии.

Выступившие с докладами, профессор, доктор филологических наук ЗКГУ А. С. Кыдыраев и доцент кафедры казахского языка вуза, ученица Ш. Ш. Сарыбаева А. А. Ниязғалиева, посвятили свои сообщения богатейшему лингвистическому, методическому, библиографическому наследию Шамгали и Шора Сарыбаевых, отметили их бесценный вклад в отечественную науку, говорили о необходимости дальнейшего всестороннего исследования их научного наследия, переиздания многих учебников, ставших для учителей Казахстана поистине настольными книгами, а также издания еще не напечатанных трудов уникальных авторов.

Н. КУАНГАЛИЕВ

Около 90 тысяч человек получили высшее образование в стенах нашего вуза за 86 лет его существования. И где бы ни находились выпускники, их всегда неумолимо тянет на улицу Студенческую, в аудитории, связанные с годами их неповторимой юности.

15 августа т.г. с утра во дворе университета, у памятников Пушкину и Кунанбаеву, можно было увидеть группу уже немолодых людей с цветами, улыбающихся и обнимающихся, со слезами на глазах.

Встреча через полвека

Среди них мы увидели ветерана педагогического труда, много лет преподававшего на физико-математическом факультете, а впоследствии возглавлявшего областной институт усовершенствования учителей - Утебай Куспановича Куспанова. «Вот вам и материал для будущей газеты! Выпускники физмата 1968 года, - представил гостей Утебай-ага, - я приглашен на встречу как их куратор». «Многих уже нет в живых, - дополняет, обнимая подругу студенческой поры апай, - да что там? Уже многие мои ученики давно на пенсии!». Дождавшись опоздавших, группа в 12 человек проходит в главный корпус. Возгласы. Восторг. Удивления. Перемены последних 50 лет, разумеется, налицо. Ветеранов радушно встречают в фойе. Помощник ректора Дулат Жусупкалиев проводит краткую экскурсию для гостей в главном музее вуза. Кто-то находит знакомую фотографию ушедшего из жизни преподавателя, кто-то листает пожелтевшие страницы книг, учебников. В конференц-зале гостей встречает декан физико-математического факультета А.Б. Медешова. Она тепло приветствует ветеранов - педагогов, рассказывает о сегодняшнем дне факультета, новшествах в образовательных программах, благодарит гостей за их многолетний труд, в результате которого лучшие выпускники, влюбленные в физику и математику ежегодно пополняют ряды студентов старейшего вуза. Для гостей демонстрируется видеофильм, снятый в дни празднования 80-летия университета в 2012 году.

Проректор ЗКГУ по учебно-методической работе А.С.Тасмагамбетов проинформировал гостей о приоритетных направлениях деятельности вуза, рассказал о его перспективах, подчеркнул огромную роль подобных встреч, их пользу в деле воспитания патриотизма, чувства преемственности у молодого поколения, столь необходимых на сегодняшнем этапе развития вуза.

Ветераны единодушно отметили позитивные перемены в вузе, возросшую материально-техническую базу, созданные здесь условия для подготовки

высококвалифицированных кадров не только для педагогической сферы.

Б.Ж. Тасмагамбетов, преподаватель школы-лицея «Саулет» Таскалинского района: «15 августа 1968 года памятная для всех нас дата. В этот день мы получили дипломы об окончании тогда еще УПИ имени А.С. Пушкина. Очень рады, что лучшие традиции вуза сохранены и профессорско-преподавательский коллектив на верном пути. Успехов и творческой работы!»

А.О.Галиева, бывшая учительница Круглоозерновской СШ Зеленовского района: «Трудно передать словами, что я испытываю сейчас! Я помолодела душой и сердцем».

К.К.Хасанова, ветеран-учитель Казталовской средней школы: «Спасибо руководству вуза за оказанную возможность нашей встречи. Вспомнили любимых преподавателей Умит Бисеновну Кобланову, Рахмета Маскеевича Маскеева, Виктора Кузьмича Сидорова, Юрия Кондратьевича Суетина. Вечная им память! А молодому поколению преподавателей - новых высот в науке!»

Ж.К. Куанышкереев, ветеран труда, более 40 лет проработавший в Калдыгайтинской СШ Каратобинского района: «Не жалею, что приехал, многих однокурсников не видел 50 лет. В студенческие годы я защищал честь родного института на областных соревнованиях по вольной борьбе. Сейчас с гордостью слежу за успехами спортсменов ЗКГУ, среди которых призеры Олимпийских Игр, чемпионатов мира и Азии. Молодцы, так держать!»

Проникновенные слова для своих бывших студентов нашел и бывший их куратор Утебай Куспанович Куспанов: «Думаю, вы получили заряд бодрости на много лет. Родной вуз всегда рад вам и его двери всегда открыты для вас. Не болейте, по возможности встречайтесь с молодежью и воспитывайте достойных граждан Казахстана!»

Н. КУАНГАЛИЕВ

В конференц-зале Западно-Казахстанского областного филиала партии «Ак жол» состоялась презентация книги кандидата исторических наук, доцента Западно-Казахстанского инновационно-технологического университета Даметкен Сулейменовой «Жананша Досмухамедов и казахская автономия».

Результат многолетней работы

Книга написана в результате многолетних исследований, работ в архивах Москвы, Семеня, Оренбурга, Уфы, других городов, связанных с жизнью и деятельностью нашего земляка, уроженца Сырымского района ЗКО, одного из лидеров Западного крыла партии «Алаш», незаконно репрессированного в годы сталинского режима. Книга получила высокую оценку ученых, журналистов, краеведов и, безусловно, поможет учителям истории, краеведения, права, просто любителям истории прошлого нашего края, изучению которой Д.Сулейменова и ее супруг С.Сулейменов посвятили многие годы, работая в архивах, встречаясь с живыми свидетелями конкретных исторических событий. Редакция поздравляет Даметкен Сулейменову - выпускницу исторического факультета нашего вуза 1976 года и желает ей новых творческих успехов.

ЖАҢАЛЫҚТАР

НОВОСТИ

■ В дни празднования 20-летия Астаны в театре оперы и балета «Астана опера» состоялась премьера торжественной оды «Сверкающая Астана» британского композитора Карла Дженкинса. Наряду с профессиональными музыкантами из Австрии, Германии, Голландии, Греции, России, Беларуси, Таджикистана, Узбекистана в концерте принял участие хор факультета искусства и культуры ЗКГУ имени Махамбета Утемисова, до этого блестяще зарекомендовавший себя в культурной программе Международной выставки «Экспо-2017» летом 2017 года.

■ В Западно-Казахстанской областной филармонии имени Гарифоллы Курмангалиева состоялась международная научно-практическая конференция по теме «Роль Астаны в модернизации глобального мира» с участием ученых вузов Российской Федерации и Казахстана, краеведов, представителей творческой интеллигенции и неправительственных организаций. Большой интерес у участников вызвал доклад доктора исторических наук, профессора, советника ректора ЗКГУ имени М.Утемисова Т.З.Рысбекова о становлении и развитии этого города, издревле имевшего важное стратегическое значение для государства.

■ В Центре культуры и искусства имени Кадыра Мырза Али в рамках проекта «Промелькнувшая на небосклоне звезда» состоялся вечер памяти поэта-импровизатора Шаки Каиргалиева, ушедшего из жизни несколько лет назад. Шаки Каиргалиев - выпускник 1976 года отделения казахского языка и литературы филологического факультета нашего университета. Начиная со студенческих лет он ярко проявил себя как поэт-импровизатор, активно участвовал в городских и областных айтысах. По окончании вуза работал учителем в Бокейординском и Каменском районах, выпустил несколько поэтических сборников, на отдельные стихи автора местными композиторами написаны песни о нашем крае и его талантливых людях. На вечере памяти с воспоминаниями о поэте выступили ветеран журналистики Тихон Алипкалиев, поэты Дарига Муштанова, Сагынтай Бисенгалиев, Талгат Мыки, родственники и друзья детства, прозвучали лучшие стихи Ш. Каиргалиева.

■ В Караганде завершилась финальная часть Республиканского чемпионата по летнему Президентскому многоборью. В очередной раз удачно выступил на соревнованиях в своей возрастной группе старший преподаватель педагогического факультета ЗКГУ, кандидат биологических наук Владимир Леонидович Мельников, завоевавший серебряную медаль. До этого он неоднократно становился абсолютным чемпионом страны в Президентском многоборье.

■ 60-летию областных айтысов, открывших немало талантов истинных острологов посвящалось поэтическое состязание на сцене казахского драматического театра имени Хадиши Букеевой. Из стен нашего вуза в разные годы вышли превосходные айтыскеры, неоднократно защищавшие честь области на Республиканских и международных айтысах - Шолпан Кыдыраниязова, Мэлс Конысбаев, Талгат Мыки, Узилдик Елюбаева, Ботагоз Баймуканова. Сейчас их эстафету достойно продолжает старший преподаватель кафедры казахской филологии Жансая Мусина - лауреат целого ряда конкурсов в Казахстане и ближнем зарубежье. На этот раз наша коллега заняла первое место лишь немного уступив обладателю Гран-при Мурадиму Мирланову из Жанибекского района.

■ Широко отмечен в области в первое воскресенье июля месяца объявленный Президентом страны Национальный день домбры. В трудовых коллективах состоялись встречи с талантливыми домбристами, композиторами-кюйши, мастерами-изготовителями главного музыкального инструмента казахов. Отраднo, что постоянно среди них находятся дирижер оркестра народных инструментов нашего университета, член Союза композиторов РК, Лауреат государственной молодежной премии «Дарын», «Отличник культуры Казахстана» Еркин Нурымбетов, недавно вернувшийся с победой на престижном международном конкурсе в Тайване, заведующий кафедрой традиционной музыки факультета искусства и культуры ЗКГУ Аскар Кусайнов, выпускник нашего вуза, один из лучших изготовителей домбры в Республике Едыге Набиев.

■ В столице Индонезии, в Джакарте продолжают Азиатские игры, которые завершатся 2 сентября. 404 спортсменам предстоит разыграть 462 медали. В составе сборной команды Казахстана по гребле на Азиаде выступают воспитанники известного тренера, выпускника ЗКГУ, чемпиона мира 1986 года Александра Акунишникова - Алексея Дергунов и Андрей Ергучев.

■ 10 августа на городской площади, у памятника великому поэту и просветителю Абаю Кунанбаеву, состоялся праздник поэзии, посвященный дальнейшей популяризации творчества гения отечественной и мировой поэзии. Участники праздника получили возможность ознакомиться с многочисленными экспонатами развернутой здесь же выставки - поэтическими сборниками великого поэта, изданными в разные годы в Казахстане и за рубежом, книгами по исследованию его бессмертного творчества. С чтением стихов Абая и об Абае выступили молодые чтецы и известные в области поэты. Несколько своих новых произведений прочитал поэт, выпускник филологического факультета нашего университета Айткали Нариков.

В рамках республиканской августовской конференции педагогических работников Республики Казахстан «Человеческий капитал в условиях четвертой промышленной революции» с 13 по 15 августа состоялись секционные заседания, в которых приняли участие деканы факультетов и заведующие кафедрами высших учебных заведений РК. Модератор совещания вице-министр образования и науки РК Аймагамбетов Асхат Канатович в своем приветственном слове отметил, что в этом году изменен формат проведения республиканской августовской конференции, впервые приглашены деканы факультетов и заведующие кафедрами вузов, которые на местах будут реализовывать и внедрять все изменения и нововведения, вводимые с января 2019 года.

В частности, на сегодняшний день внесены изменения в 4 Кодекса и 15 законов, разработано 68 проектов нормативно-правовых актов (НПА), прошли обсуждение новые проекты ГОС высшего и послевузовского образования, Типовые правила деятельности организаций высшего и (или) послевузовского образования. Проходит обсуждение нового Классификатора направлений подготовки кадров с высшим и послевузовским образованием РК, в котором указаны только направления подготовки, а программы подготовки внутри направлений вузы будут определять сами. С 2021 года каждый вуз будет выдавать дипломы собственного образца, изменится механизм проведения ВОУД (внешней оценки учебных достижений), введено понятие неформального образования (НО), разрабатываются правила признания НО, будет утвержден перечень вузов, имеющих право на проведение НО и т.д. Как сказал один из спикеров секционного заседания «грядет революция в образовании».

Г.С.КАЙСАГАЛИЕВА,
декан естественно-географического факультета, к.б.н.

От студенческого проекта - к серьезному бизнесу

Что покажет ПОЛУФИНАЛ?

Министерством образования и науки Республики Казахстан в рамках развития Предпринимательского образования и популяризации предпринимательской деятельности запущен Республиканский проект - 3 сезон конкурса STARTUPBOLASAK «Менің Арнамым».

В рамках Проекта внедряются стратегия предпринимательского университета, обучение сотрудников и представителей, проведение региональных и республиканских конкурсов стартапов в формате реалити-шоу, выездных мероприятий, создание и развитие бизнес акселераторов/инкубаторов при ВУЗах.

По итогам 1/4 финала конкурса в полуфинал по Республике прошло 117 проектов стартап-проектов. В эти дни в Шымкенте проходит полуфинал в формате летнего лагеря. В полуфинале свои проекты будут защищать студенты ЗКГУ имени М.Утемисова Ш.Искулова, Р.Достаева, К.Канатбаева («Тогузкумалак как средство социализации детей с ограниченными возможностями здоровья»), А.Куанышалиев, Р.Искуатов («Юридическая социальная сеть «LaWCeNTeR»), А.Мендығалиева, А.Шарипқалиева, М.Мадиев («Оборудование для переработки птичьего помета»). Итоги полуфинала станут известны в конце августа.

Собкорр

Алем в мире знаний

1 сентября т.г. порог нашего старейшего в стране вуза перешагнут вновь поступившие на дневное отделение 733 студента. За пару дней до начала занятий мы познакомимся с одним из них. Итак, Алем Есмухан, выпускник средней школы имени Жангирхана поселка Урда Бокейординского района.

Корр: Алем, поздравляем с поступлением, всего самого доброго, несколько слов о себе.

- Я в этом году окончил среднюю школу, набрал 112 баллов, получил «Алтын белгі», по гранту зачислен на первый курс филологического факультета, на специальность «иностранные языки», чему очень рад.

- Родители и учителя радуются вместе с тобой?

Да, очень. Папа у меня работает в сельском хозяйстве, мама - домохозяйка, на пенсии. Я шестой, самый младший ребенок в семье.

- Кто повлиял на выбор специальности?

- В нашей семье, если все сложится нормально, я буду вторым специалистом иностранного языка, моя сестра Гульнур несколько лет назад окончила «иняз», сейчас работает в Атырау, очень хвалила ЗКГУ, всячески готовила меня, привозила дополнительную литературу. Она и моя учительница английского языка Каншаим Мукатесқызы были моими главными наставниками и советчиками.

- Что знаешь о ЗКГУ?

- ЗКГУ открыт в 1932 году. Очень много бокейординцев учились здесь, всех не перечислишь. Они - уважаемые люди в районе, хочу тоже получить образование в таком известном вузе.

- Чем по-твоему отличается учеба в школе от учебы в вузе?

- И там, и здесь нужно стараться. Конечно, университет - это новый уровень, лаборатории, богатые возможности для совершенствования речевых навыков, общения со сверстниками. У студентов есть возможность стажироваться в других вузах, а, возможно

и побывать за границей. Постараюсь воспользоваться этим максимально.

- Какие у тебя увлечения?

- Люблю играть в футбол, участвовал в районных соревнованиях, но на первом курсе главным будет учеба.

Корр. Мы согласились с этим утверждением Алема. Звучное его имя в переводе означает- мир. Что ж, больших тебе успехов в мире знаний Алем!

Н. КУАНГАЛИЕВ.

Абитуриент-2018

Қабылдау комиссиясы хабарлайды

Мемлекеттік оқу гранттарының конкурсына өтініштерді қабылдау 18 - 28 шілде аралығында өтті. Қазақстан Республикасының Білім және Ғылым министрлігі 53500 оқу гранттарын бөліп отыр, оның ішінде техникалық-20439, педагогикалық - 8167, медицина саласына – 2700 және гуманитарлық мамандықтарына 1450 оқу гранттары бөлінген. Батыс Қазақстан облысында ҰБТ-ға 3652 түлек қатысты, оның ішінде 3403 бітіруші түлектер шектік деңгейінен асып түсті.

М.Өтемісов атындағы БҚМУ базасында оқу гранттарының конкурсына 2166 талапкер (1865 қазақ тілінде оқитын, 347 адам орыс тілінде оқитын) өтініш білдірді. Биыл сырттай оқу бөліміне гранттар бөлінбеді. Сондықтан да талапкерлердің барлығы 4 мамандықты және жоғары оқу орындарын таңдай отырып, күндізгі оқу бөліміне өтініштерін білдірді. Бірінші мамандықты таңдаған талапкерлердің саны 1-кестеде көрсетілген.

1-кесте

№	Дайындау бағыты	Бірінші мамандық бойынша таңдау		
		Қазақ тілі	Орыс тілі	Барлығы
1	Білім	764	120	884
2	Гуманитарлық білім	101	20	121
3	Медицина	264	50	314
4	Технология және техникалық ғылымдар	303	71	374

Биыл М.Өтемісов атындағы БҚМУ-дың педагогикалық мамандықтарына квоталық 200 грант бөлінсе, «Мәңгілік ел жастары - индустрияға!» жобасының шеңберінде - 45 оқу гранты бөлініп отыр.

БҚО әкімдігі М.Өтемісов атындағы БҚМУ – ға биылғы жылы 46 грант тағайындады. (2-кесте).

2-кесте.

№	Мамандықтың коды	Мамандық атауы	Гранттар саны
1	5B010800	Дене шынықтыру және спорт (бакалавр, күндізгі оқу бөліміне)	5
2	5B010800	Дене шынықтыру және спорт (бакалавр, сырттай қысқартылған оқу бөліміне)	1
3	5B040200	Аспаптық орындаушылық (бакалавр, күндізгі оқу бөліміне)	4
4	5B040400	Дәстүрлі музыка өнері (бакалавр, күндізгі оқу бөліміне)	5
5	5B010900	Математика (күндізгі, қазақша)	7
6	5B011000	Физика (күндізгі, ағылшынша)	4
7	5B011100	Информатика (күндізгі, ағылшынша)	4
8	5B011200	Химия (күндізгі, ағылшынша)	4
9	5B011300	Биология (күндізгі, ағылшынша)	4
10	5B012200	Орыс тілінде оқытпайтын мектептердегі орыс тілі мен әдебиеті (күндізгі бөлім)	6
11	5B050100	Әлеуметтану (күндізгі бөлім)	1
12	5B090600	Мәдени-тынығу жұмысы (күндізгі бөлім)	1

Атырау облысының әкімдігі М. Өтемісов атындағы БҚМУ-ға 30 грант бөлді (3-кесте).

3-кесте.

№	Мамандықтың коды	Мамандықтар атауы	Гранттар саны
1	5B010200	Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі (күндізгі, орысша)	3
2	5B010900	Математика (күндізгі, қазақша)	4
3	5B010900	Математика (күндізгі, орысша)	

М.Өтемісов атындағы БҚМУ-ң қабылдау комиссиясы

М. ЕРЖАНОВ
Педагогика ғылымдарының докторы, академик, профессор, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері. М.Өтемісов атындағы БҚМУ-дың профессоры

Қазақ халқының музыкалық мәдениеті өзінің терең тамырлы тарихымен де, философиялық синтезге толы мазмұнымен де, эстетикалық-эмоциялық рухының асқақтығымен де, өмір-тіршілікті бейнелеуден де жоғары көтеріліп мәңгілік идеясымен де, жанрлық және түрлік араландығымен де, ең соңында өмірдің сан саласын реттеп отыруға айырықша ықпал еткіш қолданбалы-кәделік (утилитарно-прикладной) қызметімен де этностың рухани болмысында айрықша орын алады. Бұл ретте, қазақ халқының мәдени-рухани әлемі туралы кез келген салиқалы ой-толғам оның музыкалық мұрасына өсте соқпай өте алмайды. Этнос атаулына адамзат мәдениетіне қосқан үлесімен ғана парықтау қажет болса, онда қазақ халқының мағұрлана бетке ұстары ең алдымен музыкасы болуға тиіс.

Қазақ даласында XIX ғасырда болған рухани жаңғырудың алдыңғы легінде күйші - композитор Сағырбайұлы Құрманғазы болды. Құрманғазының асқақ рухы бір ғана музыка саласына сыятын құбылыс емес. Мұндай тегеурінді дарынның болмысы біртұтас ұлттың рухани болмысына айғақ бола алады. Ұлт тарихындағы тарихи бұл өзгерістердің барша қуаныш-қайғысы қашанда біртуар перзенттерінің тағдыр-талайымен шендесіп жатады. Бұл орайда, Құрманғазы өзінің қайталанбас өнерімен ғана емес, өмірімен де туған халқының бүкіл қасиетіне, сол бір алмағайып өтпелі кезеңнің хал-күйіне ең жарқын айғақ бола білді. Ол өзінің қанатты күйлерімен поэзиядағы Махамбет сияқты, ғылымдағы Шоқан сияқты, майдан даласындағы Кенесары сияқты, өршіл рухына қылау түсірмей, замана тауқыметін қайыспай арқалап ғұмыр кешті.

Құрманғазы күрескер-күйші. Бірақ, оның күрескерлігі өлетін мал, тозатын дүние үшін емес. Немесе алдамшы билік, өткініш саясат жолындағы пендешіл дау-дамай да ол үшін тым қораш, тым күйкі тірлік. Керек десеңіз, ханның қорлығы мен патшаның зорлығы да оның құдірет рухының алдында тайдың тулағанындай ғана, масаның шаққанындай ғана бірдеңе болатын. Құрманғазының өршіл рухы заманалық құбылыстармен үндес. Бір ғана саясаттың қалауы емес, бір ғана ұлттың аңсары емес, байтақ құрылық төсіндегі тарихи- әлеуметтік ұлы сілкіністер, дәуірлік толғақтар ғана Құрманғазы сияқты ұлыларды дүниеге келтіре алады. Бұл ретте Құрманғазы өзінің барша болмысымен көшпелілер әлемінің, көшпелілер стихиясының, көшпелілер тағдырының ең жарқын тұлғасы еді. Сондықтан да, оның күйлері өз кезеңінің, өз ортасының, өз заманының көріністерін тілге тиек еткенімен, сол күйлердің өн бойындағы өршіл рух заманалық құбылыстарды меңзеп, дәуірлік өзгерістерді толғап, Тәңірдің үніндей болып естіледі.

Құрманғазының ғұмыр кешкен уақыты, әсіресе оң-солын танып, өмір тіршілікке белсене араласа бастаған кезі мейлінше күрделі еді. Бұл кезең патшалық Россия жүргізген отаршыл саясаттың ең бір қарқын алған, әбден құныққан, шектен шыға басынған кезі болатын. Қазақ халқы өзінің саяси- әлеуметтік дербестігінен айырылып, әкімшілік құрылымы өзгеріп, руаралық пәтуә-бірлік бұзылып, көшпелілердің біртұтас этникалық санасы бұтарланып, ел іші ара—дара күй кеше бастаған. Бұратана халықтарға бағытталған әділетсіздік атаулының баршасын, зорлық-зомбылықтың ең сорақы түрлерін, қулық-сұмдықтың небір жымсықсы тәсілдерін сол кездегі патшалық Россияның отаршыл әкімшілігі саяси ептілік ретінде, дипломатиялық тапқырлық ретінде, тіптен отанына беріле қызмет көрсетудің үлгісі ретінде ма рапаттап отырды. Көшпелілердің ғасырлар бойы қалыптасқан мәдениетін, өмір салтын өзгерту, сенімі мен тілін жою, ұлттық санадан айыру, сөйтіп, дала тұрғындарын құлақ кесті құлға айналдыру Россия отаршылдары үшін ақылы мен қажыр-қайратын жұмсайтын өмірлік мұраты болды.

Құрманғазы өмірге ғашық күйші. Тіршіліктің нұрлы сәтеріне ол балаша қуанып, қалтқысыз сезімге бөлене алады. Оның «Қызыл қайың», «Ақжелең», «Адай», «Сарыарқа», «Балбырауын», «Серпер», «Назым», «Балқаймақ», «Бұлбұлдың құрғыры», «Ақсақ киік», «Төремұрат», «Қуаныш» сияқты күйлері өмірге іңкәр жанның жүрек лүпілі сияқты. Бірақ, бір сәт ер көңіл қалпынан танбайды

Алыстағы Тоқа, Қожеке, Тәттімбеттер болмаса, жуық маңдағы домбыра ұстағандар басы Дәулеткерей боп, Құрманғазының алдынан өтпеген. Солардың бәрінің бар кезінде Динаның басқалардан емес, Құрманғазыдан бата алуы тегіннен-тегін болмаса керек. Көздерінің тірісінде-ақ Дәулеткерейді «Күйдің бапасы», ал Құрманғазыны «Күйдің атасы» атандырып жүрген де солар-ды. Құрманғазы күйлерінің соншалық халыққа жайылып кетіп, өзі өлгеннен кейін ғасыр өткесін елден маржан тергендей біртіндеп, түйірлеп жинап алуға келуінің тағы бір себебі бар. Біздіңше, бұл себепте үлкен мәнді себеп. Құрманғазы қатарынан асқан

Қазақ халқының мәдени-рухани болмысы XIX ғасырдың ортасында мейлінше шарықтап, аз аяда ұлттың төлтума өнері бұрын-соңды болып көрмеген биікке көтерілді. Еуразияның апайтөс өнер Ұлы даласында жүздеген, тіптен, мыңдаған жылдар бойы тасы өрге домалаған салт атты көшпелілер өркениеті тарих сахнасынан біржолата түсуге аз-ақ қалды. Осынау салт атты көшпелілер өркениеті тарих сахнасынан біржолата түсер алдында өзінің дәурен күйін, қоштасу әнін қазақ халқы болып бар даусымен шырқаған сияқты. Өнердің барлық саласынан бас-аяғы қырық – елу жылдың (1820-1880) аясында аса дарынды, мейлінше шабытты біртуар тұлғалардың қалың легі тұтаса шығып, қазақ - халқының мәдени-рухани әлемін біржолата даралап берді. Ғылым саласында Шоқан, Ыбырай сияқты, поэзияда Абай, Махамбет сияқты, ән өнерінде Біржан, Ақан, Мұхит сияқты, күй өнерінде Құрманғазы, Тәттімбет, Дәулеткерей, Қазанғап, Ықылас сияқты құдіреттер өздерінің дарын-тегеуріні жөнінен жалпы адамзаттың рухани сәулетін нұрландыратын тұлғалар болатын.

ҚҰРМАНҒАЗЫ - ҰЛТТЫҚ КҮЙ ӨНЕРІНІҢ РУХАНИ ҚАЗЫНАСЫ

орындаушы болды. Оқушыға белгілі – тарихта орындаушының музыка дамытуда шешуші рөлі бар деуге де болады. Н.Ф.Савичев Құрманғазы туралы: «Бір сөзбен айтқанда, Сағырбаев тым сирек кездесетін музыкалық дарынды жан, егер ол Еуропалық білім алғанда, музыка әлеміндегі ең алып жұлдызға айналар еді», - деп жазды». Құрманғазы күйлерінің қай- қайсысында да зар мен ыза, мұң мен жігер, үміт пен күдік үзбей алысып, үзбей шарпысып жататындығы да сондықтан еді. Ақ пен қара, ізгілік пен зұлымдық, бостандық пен озбырлықтың мігірсіз шайқасының ырғағын өз тамырының дірілі, өз жүрегінің лүпілі етіп алған сазгер итжығысы күштердің біреуін қолдан басым түсіріп, біреуін қолдан бесік түсірмей, тісі шықырлаған Ызаның да, тірсегі майысқан Зардың да жағына шықпай, бір жығылып, бір тұрса да, белін бере қоймаған Жігердің жанынан табылды. Сол арқылы тарих бар жерде тартыс, өмір бар жерде күрес, ақиқат бар жерде айтыс тоқтамайтынны біліп, тіршілік иесінің екі көзінде қымбат екі қолғанақты, екі тірегі- намыс пен жігер екенін зерделі зердеге жеткізіп- ақ бағады.

Құрманғазы шығармашылығында күллі әлемдік сазгерліктің ең басты бастауларының бәрінің жүруі далада туған данышпанның барша данышпан замандастарының бәрімен дәмдес, бәрінен хабардар болғандығынан емес. Қажет десеңіз, олар дүниеде Құрманғазының барын, Құрманғазы олардың барын атымен білмей кетті. Сауатты Абай әлемдік әдебиеттің бетін ашып көрсе, сауатсыз Құрманғазы әлемдік музыканың шетін де естіп көрген жоқ. Бұның бәрін оның құлағына, тағдыр мен тарих «сыбырлады». Ұлы күйшінің біркісілік ғұмырында оның екі құрлық, екі үрдіс тоғысында тірлік кешкен көшпенді халқы қалған адамзаттың өлденеше ғасырдың ішінде басынан өткерген барша өткелдері мен тартқан барша тауқыметтерінің бәрін өткеріп, бәрін тартып шықты.

Құрманғазыдай ерен талант, ерек зерделері бір ғұмырда бірнеше буынның ғұмырын өз басынан өткеріп, өз жүрегімен сезе алды. Өз көрешегін көріп қана қоймай, бабалар жады мен бағзыны пысықтап, балалар қиялымен болашақты болжап үлгерді. Сөйтіп, бір кісінің ғұмыры, уақыт жағынан, бір халықтың, кейде тіпті күллі адамзат нәсілінің бірнеше ғасырлық тарихи кеңістігіне айналып кетеді.

Құрманғазы күйлерінің тіл өткірліктері, біздің заманның тындаушыларының жүрегінен орын ала кететіні- күйшінің өмір сүрген ғасырын сезуінен. «Көбік шашқан» күйінде бір жағынан теңіз толқынының дүрсілі сырт сурет қана емес, біртіндеп жақындап келе жатқан революцияның сарыны болып та естілді. «Сарыарқа», «Адай» күйлеріндегі белсенді, буынтарлық үндер орнына мұнда психологиялық жаққа кетті. Бірақ күйдің кульминациясында Құрманғазыға төн күш тағы көрініп кетеді.

Құрманғазының «Тіл байлығы» мол «Серпер», «Машина», «Кішкентай» күйлерінде екі ішекті үнемі бірдей пайдаланбай, оларды бөледі. Домбырашылар ол кезде астыңғы ішекті сол қол саусақтарының ішек жақ бетімен басып, тұншықтырып тастайды да, тек үстіңгі ішектің дыбысын естіртеді. Басқа домбырашыларда бұл жағдай кездесе бермейді. Құрманғазының «Қайран шешем», «Ертең келем», «Не кричи, не шуми», «Аман бол, шешем, аман бол» және «Бұқтым- бұқтым» күйлерінде осы бір күй аттарымен байланысты сөздер тастай болып естіледі. Ондай «сөйлету» дәрежесіне жету үшін музыканың, бұл арада күй жанрының интонациялық ырғақтық, интервалдық жақтарын жақсы пайдаланған.

Құрманғазының алған тақырыптары ішінде би күйлері өз алдына бір төбе болып жатыр. «Балбырауын», «Қызылқайың» күйлерінің ырғағы, өлшеуі, музыкалық «кескіні», «сөйлемдерінің» жұп болып келіп отыруы- біздің заманның балетмейстерлерінің назарларын жай аударған жоқ.

Құрманғазы күйлерінің формалық жақтары аса қатталған. Ондай күйшінің тұтастарында сирек кездеседі. Әрине, қазақта күй формасы Құрманғазыда бұрынғы ғасырларда-ақ шыңдалып, қалыпталып, белгілі бір арнаға түсіп келеді. Бірақ Құрманғазының күй формалары бұрынғы қазақ күйлерінен жоғары кеткен. Поэзияда жаңа рифм және оны тапқан Абай сияқты- Құрманғазы күйлерінің көбінде басқа халық композиторларының күй формаларына келмейтін, тек өзіндік қана қасиет, ерекшелігі бар күйлер көп кездеседі. «Түрмеден қашқан», «Кісен ашқан», «Көбік шашқан», «Машина», «Серпер» күйлері бір-біріне ұқсамайды. «Бос

шолақ», «Балбырауын» сияқты күйлер де форма жақтарынан тіпті бөлек тұрады.

Құрманғазы күйлерінде баста жалғыз домбыраға арналып шығарылғанмен, оркестрлік қасиеттер күшті. Көбі «мені оркестрге түсіріп тарт!» деп сұрап тұр. «Көбік шашқан», «Ақбай», «Кішкентай», «Алатау» жеке домбырада тартқанда қалай дегенмен де шырайы шықпайды. Ал «Сарыарқа» тек оркестр үшін «жаралған» сияқты.

«Сарыарқа» күйінің аңызын сөз етпес бұрын Құрманғазы ғұмыр кешкен кезеңнің саяси-әлеуметтік ахуалын көктей шолып өткен жөн. Өйткені, бұл күй Құрманғазы өмірінің айғағы ғана емес, Құрманғазы ғұмыр кешкен кезеңнің де жаңғырығы іспеттес. «Сарыарқа» арқылы ұлы күйші қазақ халқының ең бір ширыққан тағдырын, шамырқанған болмысын көрсетеді.

Құрманғазы күйлерін тыңдаған кез келген қазақ баласының неге делебесі қозып, көзі от шаша бастайды. Себебі бұл күйлердегі кең даланы дүбірлеткен ат тұяғының дүрсілі, юкью араласқан шайқас сарыны, үздігіп барып кең жазыққа шыққандай, жарқын жеңіске жеткендей жайраңдап шыға келетін жайма шуақ қоңыр әуен... бәрі-бәрі сонау түркілік заманнан біздің қанымызға сіңген, қаншама жыл өзгелердің езгісіне түссек те түйсігімізден өшпеген жауынгерлік рухтың көріністері. Ұлы күйші сол көріністерді жүрегінен қайта өткізіп, өлмес күй тіліне айналдырды. Халқының қалғып бара жатқан рухын дүр сілкіндіре оятып, ұрпақтан ұрпаққа жететін шоқ тастап кетті. Құрманғазы күйлерінің Асан қайғы мен Қазтуған, Доспамбет пен Шалкиіз, Бұқар жырау мен Махамбет жырларымен үндесіп жататыны сондықтан. Халық Құрманғазы күйлерінен бойына қуат, жанына медет, үмітіне тірек тапты. Сөйтіп, домбыраның қос ішегінен шыққан үн ұлан-ғайыр сарынға, азаттық гимніне айналды. Кешегі кеңес заманында да іштегі арманның сөзбен жеткізе алмаған зиялы азаматтарымыздың ұлы баба күйлерін еспеттеп, оркестрге салып, үнінің барынша алысқа жетуіне жағдай жасауының бір сыр осында жатыр. «Сарыарқа» мен «Балбырауынды», «Кісен ашқан» мен «Көбік шашқанды» үзбей тыңдаған ұрпақтың ұлтының өр рухын бойына сіңіріп өспеуі мүмкін емес еді. Сол рух, міне, бүгін бізді егемен елдігімізді, дербес мемлекетімізді қайта қалпына келтіруге жеткізіп отыр.

Шынайы өнер туындысының қадір- қасиеті уақыт өткен сайын бедерлене түсетіні белгілі. Тарихи тұлғаның туған халқы мен адамзат өркениеті алдында сіңірген еңбегі де солай- ғасырдан ғасыр озған сайын өркештене түседі. Ал, тағдырдың ең бір қиын бұралаңдарында халқының бойына қуат берген, жігерін жанумен болған Құрманғазы күйлері келер ғасырдағы толқын-толқын талай ұрпаққа ата- бабаларының мұңы мен шерін, арманы мен рухын ұмыттырмай үнемі құлағына құюмен болары анық.

Дәстүрлі мәдениетті жаңғырту, өз халқының тарихи тәжірибесіне жүгіну - бұл өзі тәуелсіздікке ие болған елдің өмірінен орын алатын заңды құбылыс. Мұның ар жағында қоғамның, сананың қалыптасуы, ұрпақ тәрбиесі секілді үлкен міндеттер жатыр.

Халқымыздың тарихи, өміршең тәрбие берерлік музыкалық мұраларын айтқанда даңқты бабамыз Құрманғазыға соқпай өте алмаймыз. Өйткені Құрманғазысыз Қазақстанның мәдениетін, Қазақстанның музыка өнерін, оның бүкіл болашағын елестету мүмкін емес. Өйткені тағзым етіп отырған бабамыз шыр етіп жерге түскен әрбір қазаққа туғанынан мәлім, әрбір Қазақстандыққа белгілі. Оның туындылары біздің мақтанышымыз, қуанышымыз...

Ұлы бабалар өз заманында еселерін жібермесе, алғаш рет тәуелсіздік туын көтеріп отырған бүгінгі ұрпақ та өз кезеңінде еселерін жібере қоймас. Алыптарды тапқан алтын құрсақ, алыптар жатқан алтын бесік бұдан бұлай да құр тұра қоймас. Әлемге Фараби мен Иасауиды, Қорқыт пен Жүсіп Баласағұнды, Жалаири мен Шоқанды, Абай мен Құрманғазыны берген нәсілден әлі де кие қаша қоймаған шығар. Сонда халқымыздың жарқын болашағын жасайтын жаңа буын, жаңа ұрпақтың да бесігін елдік пен ерліктің, намыс пен жігердің әуені тербетер. Сан ұрпақтың санасын жалын болып лаулатып, от болып маздатқан мың көкірек, мың көмей Құрманғазы күйлері оларға да мынау жарық дүниенің талай тылсым құпиясын ашып, талай тұнғыық сырларына қанықтырар. Ұлылар тек ұлылыққа баулиды. Ұлы Құрманғазы да бізді ұлы ел, ұлағатты қауым болуға үндей бермек.

В соответствии с рабочим учебным планом специальностей 5В011400, 5В020300 – «История» и в рамках реализации Государственной программы «Рухани жаңғыру» согласно утвержденному академическому календарю проведена археологическая практика студентов факультета. Вот что рассказал корреспонденту газеты кандидат исторических наук, старший преподаватель кафедры «История Республики Казахстан» Мурат Дабылович Калменов:

Западно-Казахстанскому государственному университету им. М.Утемисова 25 мая 2016 года Министерством культуры и спорта Республики Казахстан была выдана Лицензия №16008582 1 класса, неотчуждаемая на всей территории РК по осуществлению археологических и (или) научно-реставрационных работ на памятниках истории и культуры.

На основе Лицензии с 04 по 16 июня 2018 г. студенты-бакалавры 1 курса кафедры «История РК» проходили археологическую практику. Раскопки были проведены на территории Шыңғырлауского района, в 10 км к востоку от пос. Сегизсай (Лебедевка), в местности Есен-Аман тау, где сконцентрированы погребальные сооружения – курганы.

АРХЕОЛОГИЧЕСКАЯ ПРАКТИКА

Корр: В чем особенность этих курганов?

Сегизсайский (Лебедевский) погребальный комплекс занимает особое место среди курганных древностей Южного Приуралья. В указанном районе сконцентрировано около 300 курганных насыпей.

В 60-90 г. XX в. на памятнике были проведены археологические исследования экспедицией УПИ (ЗКГУ) под руководством Г.И.Багрикова, Г.А.Кушаева, Б.Ф.Железничкова, В.А.Кригера и сотрудниками Института Археологии АН СССР под руководством М.Г.Мошковой.

В 2000 гг. памятник был обследован экспедицией Актюбинского госуниверситета под руководством С.Ю.Гуцалова и А.А.Бисенбаева.

Погребальный комплекс Сегизсай (Лебедевка) расположен в 280 км на юго-востоке от г. Уральска, в непосредственной близости от границы, разделяющей ЗКО и Актюбинскую области, на юге Шыңғырлауского района между степными речками Калдыгайты и Утва, на водораздельном сырте, часть которого протянулась между поселками Сегизсай и Егиндиколь. Сырт в этом

месте представляет собой довольно ровное плато, постепенно понижающееся в сторону пос. Егиндиколь. На плато разбросано более 300 курганов, образующих восемь компактных групп (Сегизсай (Лебедевка) I-VIII).

Работы 2018 г. были произведены в комплексе Сегизсай (Лебедевка) I, который расположен у подошвы возвышенности.

Корр: Для первокурсников есть своя специфика раскопок?

До начала работ были проведены общие ознакомительные работы для студентов по характеру работы и структуре кургана. Прочитана информация по исследованию кургана. Были объяснены работы по подготовке к раскопкам: измерение, фотографирование, разметка, проведение нивелировки и описание его внешнего вида, занесение в дневник всех данных о кургане и выполнение чертежей его внешнего вида: план, на который наносятся данные нивелировки поверхности. Студенты были ознакомлены с фотофиксацией памятника, фотографировать

курган следует с мерной рейкой и номером, который соответствует номеру кургана на общем плане. Замеры кургана и его разметка обычно проводятся одновременно. Сначала определяется центр насыпи (вершина) и вбивается центральный кол, от которого ведутся все дальнейшие измерения. Разметку проводят обычно три человека, используя необходимые приспособления: колья, веревку, мерную рейку, нивелир, топор или молоток, рулетку и лопату.

Работы были произведены в кургане №1, 2018 (условно названной).

Памятник располагается в юго-восточной части возвышенности. Курган имеет размеры: диаметр – 17 м, высота – 1,10 м. в ходе удаления насыпи было обнаружено несколько фрагментов костей мелкого рогатого скота и мелкий обломок лепного горшка. На материковом гори-

зонте было обнаружено три погребения.

Корр: Пожалуйста подробнее о каждом.

Погребение 1. Располагалось в центре кургана в прямоугольной яме. Яма ориентирована длинными сторонами по линии СВ-ЮЗ, ширина – 1,3, глубина – 2,3 м. В ходе удаления заполнения кости человека были разбросаны по всему периметру ямы, которая подтверждает вероятность грабежа могилы. На дне могилы были обнаружены 12 экземпляров бронзового наконечника стрел. В северо-западном углу ямы найдены остатки костей мелкого рогатого скота, возле них находился разрушенный лепной горшок. По черепу можно предположить, что он принадлежал мужчине, ориентировочный возраст которого 40-45 лет.

Погребение 2. Располагается северо-восточнее от погребения 1. Погребальная яма квадратной формы, имеет размеры шириной – 2,3 и глубиной – 1,5 м. После удаления заполнения был обнаружен сильно истлевший костяк молодого мужчины (предполагаемый возраст 15-18 лет) Костяк лежал по оси восток-запад. В ходе зачистки ямы были обнаружены сильно коррозированный акинак и костяная ложка. В юго-западном угле ямы найдены кости мелкого рогатого скота.

Погребение 3. Располагается южнее от погребения 1. Его размеры – ширина 1 м и глубина 1,8 м. На дне камеры находился костяк, предположительно молодой девушки возрастом 20-25 лет, ориентированный головой на северо-восток. В области головы были обнаружены – миниатюрный лепной горшок, бронзовое зеркало, стеклянный флакон, возможно из финикийского стекла, жертвенник с ножками. В северном углу камеры найдены лучевая кость и ребра овцы. В области правой ноги обнаружены полностью разрушенный лепной горшок и кости мелкого рогатого скота.

Комплекс курганных могильников Сегизсай (Лебедевка) принадлежит к числу наиболее ярких, выдающихся памятников скифо-сарматской эпохи Южного Приуралья. По своему научному значению он стоит в одном ряду с самыми значительными памятниками этого региона как Филипповские, Илекские и Покровские курганы. Такowymi были раскопки уходящего лета. Для любителей же археологии из числа поступивших на факультет в этом году, на мой взгляд, интересным будет материал, опубликованный в газете «Егемен Қазақстан» 8 августа т.г. «Сарматтар сарқытындай Сегізсай», повествующий об исследованиях комплекса в 60-90-х годах прошлого столетия.

М.Д. КАЛМЕНОВ

Ұлағатты ұстаз

Құлмалиева Сұлушаш Сүндетқалиқызы М.Өтемісов атындағы БҚМУ-дың ардагер ұстаздарының бірі. 1948 жылың 26 шілдесінде дүниеге келген, облысымыздың Тасқала ауданы Оян орта мектебін бітірген. Өмірінің мектеп жасына дейінгі кезеңін ата-анасын айтпағанда, тек қана табиғатпен тілдесіп өскен жас қыз, мектеп бітіргеннен кейін ойланбастан-ақ сол кездегі А.С. Пушкин атындағы Орал педагогикалық институтының жаратылыстану-география факультетіне оқуға түседі. 1971жылы институтты ойдағыдай бітірген жас маман,

салиқалы 15 жинаққа мақалалары енген. Еңбектері республика, таяу шетелдер баспаларында жарық көрді. Апайдың тамаша бір адами қасиеті-ол кісі жанындағы өзінен үлкеннің де, кішінің де жеткен жетістіктеріне шын жүрегімен ағынан жарылып қуанатындығы. Ол оны өз ұстаздары, әріптестері, замандастары туралы кез келген сәтте мөлдіретіп аудандық, облыстық газеттерге мақала етіп жариялап отырады. Апайдан дипломдық жұмыс алуға студенттер таласып қалатын. Ол кісінің басшылығымен қорғалған дипломдық жұмыстар тек жоғары баға алып

өз жүрек қалауымен Қаратөбе ауданындағы Егіндікөл орта мектебіне барады. Бұл жерде 12 жыл абыройлы еңбек еткеннен кейін, жанұя жағдайымен Орал қаласына қоныс аударады. 1991 жылы балалар мен жасөспірімдер клубындағы директорлық жұмысынан, педагогикалық институтқа аға оқытушы болып ауысады. Осы жерде зейнеткерлікке шыққанға дейін, шыққаннан кейін де бірнеше жыл еңбек етті. Институтта істеген жылдарында Сұлушаш Сүндетқалиқызының университет көлемінде бірнеше облыстық ғылыми конференцияларда жасаған баяндамалары жоғары дәрежеде бағаланып, мақтау грамоталарымен марапатталған. Осындай ғылыми конференциялар қорытындысы бойынша шыққан

қана қоймайтын, сонымен қатар өзіндік бір қайталанбас ерекше есте қаларлық тұстарымен ерекшеленетін. Студенттерді ғылыми конференциялар, конкурстарға даярлайтын.

Ұстаздық келбеті кең, ойы терең, әркез ашық та ақжарқын мінезімен көптің көңілінен шыққан ұстазымыз Құлмалиева Сұлушаш Сүндетқалиқызын 70 жас мерейлі мерейтойымен құттықтай отырып, деніне саулық, отбасына амандық тілейміз.

Е.Е. АЙМАНОВА,
жаратылыстану-география факультеті
декаанының орынбасары

Поздравления с юбилеем в эти дни принимает старший преподаватель кафедры хореография и КДР, кандидат искусствоведения Галина Герасимовна Гурьева.

В ногу со временем

Выпускница филологического факультета нашего вуза известна не только как прекрасный знаток искусства, кино, театра, литературы, культурологии. В последние годы о ней больше говорят как о своеобразном писателе, авторе тепло принятых широким кругом читателей книг «Время и люди», «Летит столетие над Уралом», повести «Иногородцы». За отрывок из повести «Иногородцы» Галина Герасимовна удостоена Международной литературной премии в России «Писатель года - 2017». Сейчас она работает над лирической повестью «Под музыку Вивальди» и циклом рассказов о животных. Представители старшего поколения помнят Галину Герасимовну как создателя и талантливого ведущего Уральского киноклуба «Иллюзион». Ученый, журналист, писатель Г.Г. Гурьева всегда в гуще событий культурной жизни Приуралья, находит время для консультирования начинающих поэтов и писателей, дальнейшего исследования малоизвестных страниц краеведения. Коллеги и ученики Галины Герасимовны от души поздравляют ее с юбилейной датой и желают новых творческих успехов.

Н. КУАНГАЛИЕВ

Рухани жаңғыру

Алтынжар

Беу, шаңырақ!
Күре тамыр береке бастау алған,
Лайланбаған тұңғың лас ғаламнан.
Сендік қайрат ешқашан иілмеген,
Тепкілерді жесе де тас қоғамнан.

Иә, қазақ даласы талай дүрбелең мен дүмпулерді басынан кешкен қасиетті қара шаңырақ екені тарихтың қатпарлы беттері мен жылнамалардың жұлмаланған жазуларынан мәлім. Тасқа қашалған тарих пен құмға сіңген дәстүрлеріміз қаншама? Бәрі-бәрі өткен ғасырдың жанарында менмұндалап тұр. Патша үкіметі мен Кеңес үкіметінің саясаты мен сипап тұрып сойып түскен алақаны сол қасиетті жанарларды талай жыл көлегейлеп, көлеңкеден көз аштырмағаны да нақ. Тәңірдің тартуымен тәуелсіздікке қол жеткізіп, күн нұрын себелеп, сәулесін төкті. Тәуелсіздік жылдарында (соңғы 25 жыл) Елбасымыз түрлі бағдарламалар, атап айтсақ: 2014 жылы «Мәдени мұра», 2013жылы «Халық-тарих толқынынданы» қабылдап, тарихымызды тастан теріп, ән-жырымыз бен асыл салтымызды сандық ақтарған анадай өткеннен іздеп, айылымызды жиып, дәстүрімізді дастан қылып Қазақстан аумағындағы тарихи-мәдени ескерткіштер мен нысандарды жаңғырттық, әлемнің ең белді архивтерінен төл тарихымызға қатысты құжаттарды жинап, жүйелеп, зерделедік. Жоғала жаздаған тіліміздің тігісін жазып, ана тілімізді әспеттедік. Сонау бір дүрбелең жылдарда елінен, туған жерінен көз жазған отандастарымыз бен қандастарымызға құшақ жайдық. Міне, осының барлығы ел үшін, ұлт үшін, әсіресе, келер ұрпақ үшін атқарылған ауқымды шаруалар мен шешілген күрмеулі мәселелер. Осынау бір ізгілікті істердің басын бір жерге тоғыстырып

Ұлт көшбасшысы Елбасымыз 2017 жылы «Рухани жаңғыру, болашаққа бағдар» атты ауқымды мақаласын жариялап ең ұлы, ең ізгілікті қадамдар жасау басталып та кетті.

Рухани жаңғыру – ол өз-өзімізді толықтай тану мен айнаға именбей тік қарау дегенді білдіреді деп білемін өзім. Жоғарыда аталып өткен Тарих деген абыз шалдың жанарындағы жазулар мен көкейіндегі көкейкесті үн мен таңдайындағы жыр-дастанын еш бүкпесіз келер ұрпаққа жеткізу деп бағалар едім. Ұлттық тіліміз бен салт-сана, озық дәстүр, қанға сіңген асыл өнер мен тектілігімізді дәріптеу. Тек келер ұрпаққа ғана емес, өскелең ұрпаққа, сонымен қатар Қазақстаннан шеткері жатқан қандастарымыздың да көкейіне құю.

Рухани жаңғырудың аясында, аталған сүбелі іске өз үлесімізді қосу мақсатында Айдарбек Ахметұлы ұстазымыз бастаған бір топ делегация (облысымызға танымал бір топ әнші, күйшілермен қоса студенттер) Атырау облысымен шектесіп жатқан Ресей Федералды республикасының Астархань облысына қарасты Алтынжар ауылына сапарлаған едік. Сол бір атырап қазақтың халық композиторы, күй атасы Құрманғазы бабамыздың мәңгілік мекені екендігі де мынау жұртқа аян. Сол қасиетті мекеннің тұрғылықты халқының басым бөлігі өзіміздің қандастарымыз екендігі де бүкпесіз ақиқат. Көңіл қуантарлық жайттың бірі тұрғындардың барлығы да ата салтымызды сақтап, ана тілімізде еркін сайрағандығы. Тағы да бір қуанғанымыз сол өлкеде Құрманғазы бабамыздың атындағы мәдениет және өнер сарайымен қоса жеке мұражайдың халыққа қызмет көрсетіп тұрғандығы. Батыс Қазақстан облысы және Маңғыстау, Атырау облыстарының қолдауымен тұрғызылған мәдениет сарайы алыстан

менмұндалап нағыз қазақылықтың иісін аңқытып тұр. Ресей федерациясының өнер кенішіне қолдау білдіріп, мұражайдың Астархань облысы мұражайларының қатарында екендігіне қуанып, іштей сүйсінген едік. Құрманғазы рухы мен күй үні қазақ даласымен қоса Ресейді де, жалпы әлемді тербетіп тұр десем қателеспеген болар едім. Қандастарымыздың ұлтты сүйген ұлы жүректерінің дүрсілін баяулатпай олардың да аялаған ұрпағына кім екендігін таныту мақсатында, діні мен ділін, салты мен дәстүрін, әсіресе, ана тілін насихаттауды парызымызға санадық. Елдің ішіндегі іргелі істер мен ұлт пен ұлыстардың мызғымас достығын, төбемізге көтерген шаңырағымыздың күнмен көркемделіп тұрғандығын әспеттедік. Қос мемлекеттің достығын сәл де болса нығайтып, қандастарының ақ сөлемін жеткізіп, олардың ақжарма ақ тілегі мен көздеріндегі мөлдір мұңды көріп, көкіректеріне сәуле төгіп, ұрпағының көзіндегі қылауға айналған отты үрлеп, ақ сенімдерін арқалап та қайтқан біз едік. Кеш мәнді де сәнді өтіп, халықтың «Атамекенге» тебірене қосылып, тоқтаусыз қол соғып, көздеріне жас алып, көңілдерінің нұрланғанын көріп біз де ерекше толқу үстінде болдық. Кеш соңында сөз алған өнер кенішінің басшысы мен ауылдың бетке ұстар азаматтарының алғысына көңіл тойдырдық. Қандастарымыздың ыстық ықыласына бөленіп, Алтынжардың өсем табиғатына тамсанып, Құрманғазы бабамыздың рухына тәу етіп, ерекше ойлар мен сілкінген сырлы сезімдерге тербеліп, жолдың алыстығын да елемей, көңіліміз шаттанып қайтты. Елде істер ізгі істер көп болсын! Рухани жаңғырумен бүтін буын, жалпы ұлт бірге жаңғырып, қазақ руханияты, әдебиеті, салт-сана, ата дәстүріміз өлмесін! Ең алдымен, ұлттың тірегі мен айнасы - ана тіліміздің айбары аспандап, келер ұрпақтың жолы ізгілікке толсын деген игі тілек ниетімізді тағы да бір қайталап, Тәңірге тәубе деп оралған ізгі сапар болды!

Азамат БАҚИЕВ,
филология факультетінің 3-курс студенті

АКАДЕМИЧЕСКИЙ ОБМЕН В ЛАТВИИ

В программной статье Главы государства, Лидера нации Нурсултана Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» поставлена важная задача - сформировать культ знаний, образования. Это требование времени, объективная необходимость и в стратегическом раскладе является дальновидной политикой Главы государства и первостепенной задачей для всех казахстанцев.

Без решения и претворения в жизнь этой первостепенной задачи, без конкурентоспособности мы можем остаться на задворках развития мирового сообщества. Стремление современного многонационального Казахстана к мировым стандартам образования, культурное многообразие страны и уверенная нацеленность на строительство конкурентоспособного общества, предоставляет огромный потенциал для дальнейшего его развития, для перевода казахстанской экономики на инновационно-технологическую платформу, для подготовки высококвалифицированных кадров постиндустриальной формации.

Рост международной открытости национальных культур своеобразно преломляется в системе образования.

Активное участие в международной академической мобильности стало неотъемлемой частью жизни казахстанского научно-образовательного сообщества. В последние годы задача включения Казахстана в международное академическое пространство, и особенно европейское, рассматривается как важная цель, к которой необходимо стремиться. Международная академическая мобильность априори рассматривается как показатель успешности и признания, как заслуга отдельного ученого, так и вуза в целом.

В прошедшем году в рамках мероприятий международной специализированной выставки «ЭКСПО-2017» в Астане состоялось подписание ректорами вузов соглашения о сотрудничестве между Рижским техническим университетом (г.Рига, Латвийская Республика) и Западно-Казахстанским государственным университетом имени М. Утемисова.

Хотелось бы дать краткую информацию о вузе партнере. Рижский технический университет (РТУ) - единственный политехнический вуз в Латвии и крупнейший университет страны, признанный во всем мире - здесь обучается 15 тысяч студентов в год.

Развитие научных исследований в Рижском техническом университете основано на активном сотрудничестве между университетами и промышленным производством, а также на фундаментальных исследованиях вместе с CERN и другими всемирными центрами передового опыта. Интернационализация за счет увеличения числа иностранных студентов и докторов наук является многообещающим способом развития университета.

Основные области исследований: энергетика, информация и связь, материаловедение и химия, безопасность и охрана, искусственный интеллект и умные сети.

В 2017 году сотрудничество РТУ с промышленностью и компаниями было высоко оценено в престижном международном рейтинге «The Times Higher Education World University Rankings 2016-17», где в «Industry Income Pillar» РТУ вошел в 500 лучших мировых университетов.

В соответствии с планом реализации подписанного Соглашения об академическом сотрудничестве между вузами и в рамках программы академической мобильности профессорско-преподавательского состава мне выпала честь в мае-июне месяцах текущего года посетить Рижский технический университет. По программе пребывания в РТУ провел открытые лекции и прошел педагогическую

стажировку по изучению учебных, учебно-методических материалов с посещением лекций, лабораторно-практических занятий ведущих преподавателей Рижского технического университета.

В мае 2018 года в составе оргкомитета принял участие в работе международного «круглого стола» по обмену опытом с профессорско-преподавательским составом РТУ, где выступил с презентацией «Казахстанская система высшего и послевузовского образования: состояние и перспективы».

В рамках проведенного в РТУ «круглого стола» все участники обменялись наработанным опытом и обсудили вопросы дальнейшего продолжения и расширения сотрудничества по различным направлениям и проблемам высшего и послевузовского образования.

Модератор «круглого стола» госпожа Маручева Н. отметила, что в сфере науки и образования Латвийская Республика стремится укрепить двустороннее сотрудничество между Казахстаном и Латвией.

В прошедшем году Казахстан вошел в Топ 6 стран с самым большим количеством иностранных студентов, обучающихся в Латвии. Лет десять назад в Латвии обучались несколько студентов, а сейчас в Латвийской Республике учится 358 студентов из Казахстана и их число постоянно растет.

Было подчеркнуто, что Латвия имеет выгодное географическое положение и благодаря высокому качеству образования, в текущем году может стать ещё одной страной в списке возможностей международной программы «Болашак».

Глобализация, которая представляет собой объективную реальность, требует от национальных систем высшего образования новой целевой ориентации. Идет универсализация содержания образования, осуществляемая на основе существующих мировых универсальных коммуникационных систем в виде Интернета.

В настоящее время в рамках Болонского процесса, в недрах европейского образовательного пространства, прослеживаются элементы формирования новой системы управления обучением «eBolognja» («Электронная Болонья»). Стратегия «eBolognja» позволяет осуществлять поддержку виртуальной мобильности студентов и преподавателей, содействовать сотрудничеству без границ. И казахстанские вузы, в самое ближайшее время, в стратегическом и тактическом плане должны быть готовы, с одной стороны, к бескомпромиссной конкуренции, а с другой стороны, к тесному сотрудничеству и обмену информацией в глобальных масштабах в рамках зарождающейся системы управления обучением «eAzija» и «eEvrozija». Вместе с этим, в мире прослеживаются зарождение и попытки создания международных научно-образовательных комплексов, в том числе и в Казахстане.

Кроме того, в начале июня 2018 года состоялась встреча с профессорско-преподавательским составом, сотрудниками, магистрантами и студентами Рижского технического университета по презентации государственной программы «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру». Рассказано, как на сегодняшний день реализуются такие программы: поэтапный

переход казахского языка на латинскую графику, «Новое гуманитарное знание. 100 новых учебников на казахском языке», «Туған жер», «Сакральная география Казахстана» и «100 новых лиц Казахстана». Они вызвали неподдельный интерес у участников встречи во многих аспектах. Особенно произвели впечатление четкая структурированность и доступное разъяснение в программе идей модернизации общественного сознания и ее необходимость. Живой интерес у участников вызвала проводимая более 25 лет уникальная государственная политика в области образования, отражающая понимание образования как фундаментального фактора успеха в будущем. В результате сформировалась качественно новая, в отличие от 90-х годов XX столетия, система ценностей, целей, приоритетов и для государства, и для каждого казахстанца. Логическим завершением встречи стало открытие уголка казахстанской культуры в Рижском техническом университете с презентацией информационного материала о современной казахстанской культуре с демонстрацией видео- и аудиоматериалов.

Следует отметить, что академическая мобильность позволяет расширить как общий кругозор, так и межкультурную компетенцию специалиста. Пребывание за рубежом, изучение традиций другой страны, ценностей и корпоративной культуры другого университета позволяют иными глазами посмотреть на собственную культуру, обычаи и традиции, качество образования в своем университете. Взгляд со стороны разрушает стереотипы. Представляя за рубежом казахстанское образование и сравнивая различные учебные культуры, получаешь уникальную возможность критически оценить зарубежный опыт, при этом находя много позитивного и достойного для апробирования в своей стране.

Резюмируя, хотелось бы отметить, что взаимодействие Казахстана и Латвии в сфере образования интересно для обоих государств. Проведенные встречи и «круглый стол» стали хорошей возможностью поделиться опытом, наладить диалог между университетами и обсудить дальнейшие этапы сотрудничества. Возвращаясь в свой университет с багажом накопленных знаний и ярких впечатлений, надеюсь, что дальнейшим результатом академического обмена будет расширение и более тесное сотрудничество между РТУ и ЗКГУ им. М.Утемисова на уровне выпускающих кафедр по многим направлениям и вопросам международного сотрудничества. И этому есть все предпосылки и необходимые ресурсы.

Г.С. ГУМАРОВ,
директор дополнительного образования,
доктор технических наук, профессор

Научная стажировка в г. Уфа

Мы, магистранты специальностей 6М060800 «Экология», 6М011300 «Биология» и 6М060700 «Биология» естественно-географического факультета, в период с 28 мая по 8 июня прошли научную стажировку по программе «Методология научного исследования» в Башкирском государственном педагогическом университете им.М.Акумлы в г. Уфа.

Руководитель научной стажировки, доцент кафедры биоэкологии и биологического образования Яковлева Т.И. ознакомила нас с БГПУ им. М.Акумлы.

За период прохождения стажировки прослушали лекции преподавателей кафедры биоэкологии и биологического образования Сухановой Н.В.,

Хусаинова А.Ф., Фазлутдиновой А.И.; кафедры педагогики и кафедры педагогики и психологии профессора Сытиной Н.С., Бахтияровой В.Ф., Гончар Е.А. Нам представилась возможность посетить Башкирский государственный аграрный университет (БГАУ), где ознакомились с историей и развитием университета и прослушали лекции к.б.н., доцента кафедры физиологии, биохимии и кормления животных Хабирова А.Ф.

Выезжали в социально-образовательный оздоровительный центр «Салихово» на полевые и камеральные исследования, провели работы по изучению литературных источников в библиотеке университета.

Также мы приняли участие в «круглом столе» «Развитие системы мониторинга загрязнений окружающей среды» в рамках Международного экологического форума, где также проводилась специализированная выставка «Экология. Технологии. Жизнь».

Побывали на экскурсии в Южноуральском ботаническом саду, посетили Башкирский национальный музей.

После окончания стажировки всем магистрантам вручили сертификаты о прохождении научной стажировки в БГПУ им. М.Акумлы.

Мы выражаем огромную благодарность руководству ЗКГУ в лице ректора Сергалиева Н.Х., отделу послевузовского образования в лице Тастаевой Ж.К. за предоставленную уникальную возможность пройти научную стажировку в г.Уфа.

Ботакоз ЗИМХАН,
магистрант

БҚМУ - болашақ бастауы

Қазақстан бүгінгі таңда сапалы біліммен көзге түскен елдердің бірі болып табылады. Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев білімге көп көңіл бөледі. Біз оны салынып жатқан әлемдік стандартқа сай түрлі мектептер мен жоғары оқу орындарынан байқаймыз.

Соның бірегейі - М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті. Қазіргі таңда университетімізде 6 факультет қызмет атқаруда. Әрқайсысында жоғары дәрежедегі мамандандырылған оқытушылар мен профессорлар білім беруде. Әр факультеттің өзіндік орны мен тарихы бар, бірі екіншісінің орнын баса алмайды және факультеттердің түлеп шыққан түлектері еліміздің әр саласында, шетелдерде қайталанбас маман иелері қызметін атқаруда. Университетімізде әлемнің танымал университеттері мойындаған білім берудің несиелік технологиясы енгізілген. Сонымен қатар БҚМУ түлектері әрқашанда жоғары бағаланады және жұмысқа оңай орналасады.

Мемлекет жастардың алдынан жарқын жол ашуда. Елбасымыз: «Болашақ қазақстандықтардың жаңа білімге құштар, мейлінше күрделі міндеттерді шешу үшін оның ақыл-ойы ұшқыр, жүрегі Отанға деген мүлтіксіз махаббатқа жалындап, биік мақсаттарды орындау жолында дені сау,

жинақты және шыңдалған болуы тиіс» деп, болашаққа мол үмітін артады.

Мектеп бітіруші түлектердің алдындағы үлкен таңдау - мамандық таңдау. Ең бастысы, сол мамандықты меңгеріп шығатын университетті таңдау. Яғни республикамыздың батыс аймағындағы ірі мемлекеттік жоғары оқу орны табалдырығын аттағалы тұрған мектеп түлектерінің тарыдай бойындағы таудай ойы - БҚМУ бізді білікті маман етіп, болашағымызға жарқын жол ашса екен деген сенімдерін білдірсе, «тәуекел түбі - жел қайық» деп, оқу мұхитына желкендерін керіп, кешенді тестілеуді тапсырған талапкерлер де, ата-аналары да университетіміздің білімді, бәсекеге қабілетті мамандар даярлап шығаратынына көздері жетіп, бұл ретте ойларын бір арнаға тоғыстырғанын байқадық. Сонымен, шаттығымызға шаң жұқтырмай, көкірегімізді оятып жүрген БҚМУ оқытушыларына дән ризамыз. Осы университетте алған біліміміз кейінгі болашағымыздағы орнымызды сүт бетіндегі қаймақтай іріктеп, шыңырау көкке тартатыны айтпаса да ұғынықты. Ендеше, үміт пен сенімді бірге ақтар, Жас Түлек, қош келдің!

*Күнжақсы АХМЕТОВА,
Филология: қазақ тілі мамандығының 3-курс студенті*

25 жыл. Иә, бұл біреудің өміріне өлшенген жасы болар... Бірақ бұл сағынышқа толы айлар мен күндерден құралған ұзақ жыл болды. Асылы, адам баласы бұл дүниеде сағыныш атты сары күздің желіне төзе білетін еді ғой.

Сағынышқа толы 25 жыл

Бұл оқиға 1992 жылдың бір жыл мезгілінде басталған-ды (әкемнің бір әңгімесі). Әкем шаңырақта 5 ағайынды. Кенже баласы, шаңырақ иесі. Атамның шаңырағы сол кездерде алғашқы келіндерін түсіріп, яғни әкемнің ағасы отбасын құрып, шаңырақтан еншісін алып, бөлек ірге тұрғызады. Арада уақыт өткен соң, құдайдың қалауымен дүниеге бірінің соңынан бірі ерген, шекесі торсықтай екі ұл келеді. Сол баяғыша әкем мен атам алғашқы немерелерінің қызығына, тәтті тіліне сүйсіне күліп, баламен балаша ойнап, қылығына тамсанып жүрген шақта оқиға ойламаған жерден басқаша өріледі. Үлкен ұлы басқа жаққа қоныс аударуға бекінген, ал кенже ұл әскерге алынған. Әже жүрегі мен немере жүрегі тілдесті: - Әже, ақ әжем, әжетайым... Мен не істей аламын? Мені қасыңа алып қалшы, өтінемін. Енді сенің ақ жүзінді, әжетай, көре аламын ба?! Анам мен әкеме айтшы, әже, кеткім келмейді... Бірақ мен түбі келемін, сөз беремін, келемін, ұмытпаймын! Қош!..

-Айналайын-ай, қимай кетіп бара жатқан көздеріңнен, құлыншағым. Сен енді қашан келер екенсің? Келгеніңде, алдыңнан қалқып шыға аламын ба? Аман жүр, жарығым! Аллаға аманаттадым!

Осылайша күтумен сағынышқа толы күндер өтіп жатты... Әкем де әскерден келіп, шаңырақ көтереді. Дүниеге мен келемін. Әкем іште кеткен қайғысын менімен басып, «алғашқым» деп бауырына алып, өз қолында өсірді. Қарттықтың емі бар ма, өлімге қимасақ та әжем өмірден өтті. Кейін әкем бізге бір үлкен әңгіме бастады. Ол әңгіме кейіпкері әкемнің қол үзіп қалған - бауырлары болатын. Сол бір әңгімеден кейін мен үлкен ой үстінде жүрдім. Бар ойым әкемді бауырларымен қауыштыру болды. Осылайша іздеуге ниетім ауды. Қала асып, дала асып іздеуге қабілетім болмаса да, әлеуметтік желі арқылы көмек сұрадым. Қолымда әкем айтқан деректер болатын, яғни аты-жөні, туған жылы. Компьютер экранына әкем айтқан есімді тердім, шықпады, ешқандай дерек жоқ. Осылай жүргенде

екі жылдың көлеміндей уақыт өтті. Бір күні жаңағы ой тағы мазалады, бейне бір табылатынын сездіретіндей- ақ. Тағы да есімді тере бергенім сол еді, менің қолымдағы дерекпен сәйкес дерек шыға келгені. Екеуіне алма-кезек қарай бердім де, сол кісіге жазуға бел байладым. Жазып, танысып, сөйлесіп қарадым. Құдай-ау, ағам болып шықты! Бұл хабарды әкеме жеткізуге асықтым. Екі жақ бір-біріне сене алмай жүрді. Бір-бірлерін сағынып қалғаны соншалық, әкем таңнан кешке дейін арқа-жарқа әңгімелесіп, батыс пен солтүстіктен ыстық сағыныштар жетіп жатты.

Екі араға быыл алтын көпір салынды. Көптен күткен сағыныш... Туғандарымыз келетін жолы әкемнің балаша қуанып, сыртқа мың кіріп, мың шығып, ағайын-туысты жинап, көрісуге асықты. Көлік тоқтады. Сыртқы есік ашылды. Аулаға ағам қос ұлымен кіре бергенде, әкемнің көңіліндегі мұң көзінен жас болып төгілді.

Баяғы көше. Сол үй. Ағамның балалық шағымен таныс адамдар тәтті естеліктерін айтуға асығып, ақ дастархан басына жиналды, ағам болса, жан-жағына қарай береді. Бейне бір алдынан шығып, маңдайынан сүйетін әжесін іздеді-ау, шамасы...Әкем бірден түсінгендей басын изеді.

-Ертең... Ертең жұма, інім, ертең барамыз. Әжеңнің үйіне апарамын,-деді әкем.

Жұма. Таңмен әкем мен ағам бейіт басына барды.Үлкен қауымға келіп құран бағыштады. Бірден атасы мен әжесіне баруға асықты. Көз жасымен бетін жуып, үнсіз әкемнің құлпы тасына қарап тілдесті:

- Ақ әжем, мен келдім ғой, келдім, оралдым!

- Айналайын, құлыным, көп күттім ғой сағыныш ойнап жатқан ағамның көңілін әкемнің күлімдеген суреті басқан сияқты. Жиырма бес жыл бұрынғы салқындық пен ашуды «сағыныш» атты сезім ұмыттырып жібергендей!

*Айдана АЛТЫБАЕВА,
Филология: қазақ тілі мамандығының 3-курс студенті*

Цифровой Казахстан

Ни для кого не секрет, что в современном мире в развитии экономики все более значимую роль играют цифровые технологии. Интернет - индустрия набирает свои обороты, появляются программы для улучшения жизни граждан. Целью государственной программы «Цифровой Казахстан» является улучшение экономики, улучшение качества жизни населения, появление новых возможностей для ведения бизнеса.

Программа «Цифровой Казахстан» охватит и сельское хозяйство, что поможет выйти на новый уровень развития. Основными направлениями реализуемых мероприятий программы цифровизации сельского хозяйства являются повышение урожайности и производительности труда, сохранение продовольственной безопасности страны.

Так же например с помощью сайта Egov.kz можно получить адресную справку, поставить ребенка на очередь, подать заявления на регистрацию, либо расторжение брака, проверить административные штрафы и еще очень много различных услуг, которые население может получить не выходя из дома. Для этого нужно создать свою цифровую подпись.

В интернете набирает все большую популярность сетевой бизнес. Люди могут регистрироваться в разных торговых компаниях и работать в роли маркетолога, создают свои интернет-магазины одежды, игрушек и т.д. Особую популярность занимают так называемые «hand made» магазины, то, что сделано своими руками

Конечно, развитие цифровой экономики не может быть возможно без цифровых навыков у населения. Сейчас вводится предмет «Информационно-коммуникативные технологии» в 3-4 классах, функционируют кружки по робототехнике, обучающие основам программирования. Выделяются дополнительные гранты для получения образования в направлении ИКТ.

Эффективно работает система жилищных сбережений, сделавшая жилье доступным для широких слоев населения.

Конечно, основное развитие происходит в интернете, но также очень много нового происходит и в наших городах. Так, в Уральске планируется покрыть весь город Wi-fi, это позволит людям получать обширную информацию. Уже можно оплачивать проезд в некоторых автобусах при помощи мобильного телефона и смс. Планируется повесить электронное табло на автобусных остановках, это позволит следить за передвижениями автобусов. И я думаю, что это только начало.

Важная специальность

Логопед - очень сложная и ответственная работа. Почти все дети в раннем возрасте испытывают проблемы с речью. Некоторые малыши могут сами с ними справиться, а некоторым приходится получать помощь специалиста.

Когда у человека неправильная речь, чаще всего, это может перерасти в комплекс неполноценности. Для многих, если они не могут ясно выражаться, возникают проблемы получить профессию своей мечты. Скажем, правильная дикция улучшает наши шансы на победу в кастинге на роль радиоведущего.

В основном, конечно, логопед сталкивается с детьми, и поэтому он должен быть очень сдержанным, приветливым, терпеливым, должен хорошо знать детскую психологию, основы педагогики и, конечно, должен быть знаком с некоторыми аспектами анатомии. Профессия логопеда требует серьезного подхода к изучению всех ее азов. Также профессия позволяет специалисту проявить свои творческие способности, ведь можно использовать множество различных игр, различного вида театры и т.д.

С каждым годом число людей с проблемами в речи растет. Поэтому услуги будут все больше востребованы в нашем обществе.

Логопед помогает нашему будущему, детям, а значит, и всему обществу.

*Алмагуль УРАЗГАЛИЕВА
03406 филология: русский язык*

В городе Саратов Российской Федерации, на базе Института истории и международных отношений Саратовского государственного университета им.Н.Г.Чернышевского состоялся российско-казахстанский студенческий семинар «Горизонт-2018: единое пространство самореализации студенчества России и Казахстана». Семинар был организован Информационно-аналитическим центром Евразия-Поволжье (г. Саратов), Научно-образовательным центром сотрудничества со странами СНГ и Балтии (г. Саратов) и Западно-Казахстанским государственным университетом им. М.Утемисова.

В ходе семинара рассмотрены различные аспекты развития евразийской интеграции и гуманитарного сотрудничества России и Казахстана, перспективы реализации студенческих инициатив, проблемы современного образования и формирования профессиональных компетенций молодого поколения Евразии. Как отметила директор Института истории и международных отношений СГУ Татьяна Черевичко: «Цель нашего семинара - активизация у молодежи интереса к евразийской интеграции и двусторонним отношениям, а также обучение основам работы по использованию естественных конкурентных преимуществ на интеллектуальном и информационном поле Евразийского экономического союза». В начале семинара преподаватель ЗКГУ факультета истории, экономики и права, кафедры всемирной истории и социально-политических дисциплин, кандидат философских наук, доцент Науанова Курманай Мадиевна, отметив наличие тесных исторических связей и традиционно дружественный, партнерский характер взаимоотношений между Россией и Казахстаном, констатировала существенный интерес современной молодежи двух стран друг к другу.

- Интерес к России у студентов нашего университета чрезвычайно высок. В рамках страноведения мы изучаем историю и культуру вашей страны, кроме того, по различным дисциплинам - внешнюю политику России. Наши страны взаимно влияют друг на друга, и, я надеюсь, это влияние всегда будет исключительно позитивным, - сказала К. Науанова.

Молодежь за интеграцию

В ходе семинара подчеркивалось: эффективность интеграционного процесса в Евразии будет зависеть от способности к самореализации и взаимодействию в едином пространстве молодежного авангарда - нынешних студентов.

Формы, методы и направления приложения потенциала новой волны евразийцев были рассмотрены на мастер-классе, который провел председатель экспертного совета Фонда научных исследований «Мастерская евразийских идей» (г. Москва) Григорий Трофимчук:

-Фактическая интеграция внутри ЕАЭС начинается с появления неформального, не по призыву чиновников, интереса друг к другу. Важность обмена студенческими делегациями, как и таких мероприятий по инициативе вузов России и Казахстана, состоит в возможности видеть своими глазами то, что необходимо принять и полюбить, - считает Г.Трофимчук.

В плотной программе мероприятия нашлось время для конструктивного общения сверстников. Студенты-международники СГУ Софья Сейранова и Тогром Затилян

поделались личным опытом работы в Евразийской экономической комиссии и в дипломатических учреждениях России.

Подводя итоги российско-казахстанского студенческого семинара, директор ИАЦ «Евразия-Поволжье» Марина Лапенко резюмировала:

- Участие студентов в международном обмене, безусловно, важно для получения знаний и опыта. Но не менее ценный фактор - возможность общения с ровесниками-единомышленниками, чей личный опыт, чьи достижения, вдохновляют, побуждают к действию, к поиску собственных путей и перспектив профессиональной самореализации.

Семинар завершился подведением итогов и финальной дискуссией с вручением сертификатов участникам. Также гостям была предложена экскурсия по историческим местам города на Волге.

Алима ГАРИФУЛЛИНА,
студентка 4-курса специальности
Международные отношения
факультета История экономики и право

Астрахан сатары

26-28 шілде аралығында Айдарбек Ахметұлының жетекшілігімен «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында көршілес жатқан Ресей Федерациясына қарасты Астрахан губерниясы, Алтынжар ауылына сәтті сапар жасап қайттық. Сапарымыздың негізгі мақсаты - белгілі күйші, феномен, сол жердің топырағынан орын бұйырған Құрманғазы Сағырбайұлының басына құран бағыштап һәм сол өңірдегі қандастарымыздың әл-ауқатын, халжағдайын біліп қайту. Жоспарымыз толықтай орындалды.

«Қаш, Иванның» жағасында қоныс тепкен, Алтынжардың асыл халқының қазақы дәстүрін ұмытпағаны, төл тілінде еркін сөйлейтіні бізді ерекше қуанышқа бөледі. Өзге емес өз жерімізде жүргендей сезіндік ата-бабамыздың өз жері ғой, себебі ауылдың 100%-ын бауырларымыз - ҚАЗАҚТАР қоныс қылған. Мәдени шарамыздың негізі бөлімі 2005 жылы БҚО, АТЫРАУ, МАҢҒЫСТАУ облыстары бірігіп сол жерден бой көтертізген Құрманғазы бабамыздың атындағы мәдени орталықта болды (бұл орталықтың өзі бөлек әңгіме). Делегация құрамындағы өнер адамдарының орындауындағы халық әндеріне, күмбірлеген домбыра үніне, қыл қобыздың қоңыр сазына құлақтарының құрышын қандырды, әсіресе, соңғы айтылғанының үні өздерінің мұң-зарларымен мұңдас болды ма, әйтеуір, ауыл қариялары көзіне жас алды. Қазақ көгінің күні болмаса да, енді ғана жарқырап жанып келе жатырған Азамат Бақиевтің жырларын халық ұйып тыңдады. Шарамыз «Атамекен» әнімен қорытындыланды. Қазақ халқының бейресми әнұранына айналған асқақ ән алтынжарлықтарды орнынан еріксіз тұрғызып, көздеріне мөлдір, тұнық жас әкелді. Жас дейміз-ау, сол мөлдірліктен елге деген сағыныш, жерге деген көркем махаббат сезінді. Жас баланың жанарынан жауған риясыз тамшыдай,

қариялардың көз жасы бізге сондай ой түйгізді. Шара аяғында қазақ тілін үйретуге арналған соңғы үлгідегі оқулықтар, электронды әдістемелік құралдар ауыл кітапханасына, мектебіне және аталған орталыққа тарту етілді. Ауыл тұрғындарының арасынан сөз алған бір ақсақал: - бұл игілікті істі 20-25 жыл алға салып жасағанда біздің шарамыздың мәнісін түсінетін ұрпақ қалмайтынын тіліне тиек етіп, біздің дер кезінде іс қылғанымызға риза болып алғысын жаудырды.

Уақыт заңы тым қатал, оның өткен-кеткенді тарих қойнауына көметінін ескерсек, онда біздің шарамыз қазақ тілін қорғап қалуға аз да болса үлесін қосты деп бек айта аламыз.

Рахмет, ұстаз! Рахмет, қандастарым! Мен қазақты сүйемін!

Арман ҒАБДЫҚҰЛТЕГІ,
Филология факультетінің 3-курс студенті

Мәдениет және өнер

Культура и искусство
Culture and art

Адам мақсатына өзін-өзі жетілдіру арқылы жетеді.
Жүзасір әл-Фараби

Весь мир театр, а люди в нем актеры.
Уильям Шекспир

№4, тамыз, 2018 жыл

Дуалы ауыз

Түлекке тілек

(Диплом тапсыру сәтінде сөйленген сөз)

Қадірлі жас түлектер! Ақыл жас ұланнан, жүйрік тай-құннан боларын білерсіздер. Жастық - жалын, көрілік - құл. Жастық көкке, көрілік жерге қаратары мәлім. Әрдайым есте ұстарсыз!

Осыдан 4-5 жыл бұрын әрқайсысың арман арқалап, мақсат тұтып осы білім ордасына келгенсіз. Жылдарды артқа салып, нәтижеде ынта болса адамда, қиын іс жоқ ғаламда екенін білдіңіз. Жан қиналмай жұмыс бітпесін, талап қылмай мұратқа жетпесін аңғардыңыз. Арманы жоқ жігіттің пәрмені жоқтығын, армансыз адамның алысқа бармасын сездіңіз. Талабы жоқ жас ұлдың жалыны жоқ шоқпен тең екенін, іздеген ғана, ізденген ғана мұратына жетерін санаға түйдіңіз. Әркез ескерер түйіндер-ау!

Қымбатты түлектер! Жақсылық екен алғыс орады емес пе? Біздіңше, ұстаздарыңыз бүгінгі күні факультет

бойынша 175 жақсылық егіп отыр, енді, бұйыртса, алғыс ормақ. Үміт сіздерде! Біздің білеріміз - тәрбиелі адам тағалы атпен тең. Сынықтан өзгенің бәрі жұғары даусыз. Ананың ізін қыз басары, атаның ізін ұл басары, айтушы ақылды болса, тыңдаушы дана болары кәміл. Демек, жақсының үлгісі - жанып тұрған шамдай. Университет қабырғасындағы көрген-түйгендеріңіз ешқашан да ұмытылмақ емес. «Балапан ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі» дегендей, ұлы жол университет табалдырығынан басталады. Нағыз мәдениет майданында сынға түсер кез келді. Жүзден жүйрік, мыңнан тұлпар!

Қадірменді өнер саласының жас мамандары! Жігіт көркі - өнер. Жігітке жеті өнер аз, жетпіс өнер көп емес. Өнерліге есік ашық. Өнерліге өлім жоқ. Өнерлінің өзегі талмас. Өнерпаздың он қолы бар. Қолы білген құм үстінен кеме жүргізеді. Шеберді шеге қағысынан таны дегендей, шеберлікке шек жоқтығын білгейсіз!

Сәт сапар, түлектер!

Ізгі тілекпен, мәдениет және өнер факультетінің деканы, академик А.С.ҚЫДЫРШАЕВ

29 маусым 2018 жыл

Мақал - ойдың інжуі

Қара жерде өлмейтін - Алла жіберген Сөз ғана

Ақылды адам сөзді нақылсыз айтпайды, бір айтпаса нақылды ақылсыз айтпайды деп жатамыз. Ата-баба нақылы - құндылық көзі. Өнеге - нақылдан. Ендеше, осы аталы сөз үзіктерін күнделікті тілдесім-сөйлесім барысында қолданысымыздың жайы қалай? Жалпы адамзатқа тән бағзы заманнан келе жатқан кемеңгерлік тұрғыдағы таңғажайып нақыл сөздерден үйренуіміз керек. Барша жұрт қабылдап, айтып жүретін қып-қысқа нақыл сөздер мен мақалдар барлық адамға ақиқат болып көрінбесе, ондай нақыл сөздер ғасырдан ғасырға жетпес еді. «Ұрпақтың ұрпаққа қалдырар ең асыл мұрасы - өзі бастан кешкендерден түйген азды-көпті рухани тәжірибесі. Одан қол үзген қауым - келешегінен қол үзген қауым» (Өбіш Кекілбайұлы). Бір ғажабы, қуаты мол, тапқырлыққа толы тамаша нақылдар ешқашан ұмытылмайды: олар ғасырлар бойы есте сақталып, ұрпақтан-ұрпаққа жетіп отырады. Демек, аталар сөзі - ақылдың көзі. Бұл саптағы өлең-жырлар, тапқыр шешендік сөздер халықтың қоғамдық және рухани өмірінде көрнекті орын алады.

Ғұлама Әбунасір әл-Фараби айтқандай, адам мақсатына өзін-өзі жетілдіру арқылы жетеді десек, адам бойына рухани құндылықтардың даруы нақыл сөздерді қолдану арқылы да сіңбек. Ал, нақылдап сөйлей алмаған адамға қалай қарау жөн? Халық даналығына бойласақ, айтар нақылы жоқтың, табар ақылы жоқ. Халыққа нақылмен ойлау тән. Құтып дана болжағандай, нақыл сөздер көп болғанымен, айтар адам аз. Нақышымен нық қадап, түбіне жеткізе сөйлеген адам - шешен адам. Ойшылдарға жүгінсек, ұлы адамдардың өздері де өткір сөздің қолжаулығымен жүруді жек көрмейтінін байқаймыз.

Нақыл сөздер - тиімді ғылыми тезистер іспетті. Ғылым сенің керегіңді қайдан іздеп, қайдан табатыныңды көрсетіп береді. Басқасы талпыныс, ойлау, жітілік, табандылық, зейін арқылы табылады. Халықтың асыл қасиеттері, мемлекеттік шаралардың аса мәнділігі, жиналған топтың құлшыныс-зауқы шешеннің сөзіне ерекше екпін, әрлілік үстейді. Ғалым алдында тіліңді, ұста алдында қолыңды тый дейтініміз содан.

Ал, шешен шаршы топты өрнекті ойларымен

иландырады, оның ұлылығы асқан шабытпен, құлшыныспен, пафоспен өлшенеді. Демек, сөзінің оттылығымен, жарқылымен, күшімен, көріктілігімен баурап алады. Сол себептен де өнерлі шешеннің орны өзір дейміз. Шешеннің өнерінен дара ғибрат қалар дейміз. Асылы, Майлықожа Сұлтанқожаұлы: «Бұлбұлдан шешен бір құс жоқ, бармақтай-ақ қарасы, Оқтан жылдам ажал жоқ, тырнақтай-ақ жарасы», - деп тегін айтпаса керек-ті. Бұл ретте де Шәкәрімнен «шешеннің нақылы ортақ, көсемнің ақылы ортақ» деген тұжырым қалған.

Нақыл - ой тұнбасы. Тұңғыш ойлар - өзін ештеңемен суырып ала алмайтындай тұрғыда ақылға сіңірілген мық шеге. Құстың қапелімде жерге түсіріп алған жалғыз дәннен кейде уақыт өте келе тұтас бір орман, жаңа бір туынды өсіп шығады... Кемеңгерлердің нұрлы ойларымен танысу таңғажайып ой жаттығуы іспетті. Ақылды құнарландырып, ойды сындарлы етеді. Жасқа да, жасамысқа да қажетсіз болуы мүмкін емес. Мақалдар - мол өнеге көзі, басқаша айтқанда, нақыл сөздер ой толғауға баулымақ. Л.Н.Толстойдың бірде: «Менің өзгенің ақылымен өмір сүргім келмейді, қажет болса, өзім ойлап аламын» дегенді жастар тарапынан жиі естиміз. Ойлап қойылғанды ойлап жатудың қажеті қанша? Барды ал да, ілгері жылжы. Адамзаттың күші осында», - дегені бар-ды, Ендеше, аталы сөз - тоғыз қабат қорғаның. Қасиетті сөздер өздерін қайталаттырып оқыттырады.

Сөз асылы - мақал. «Мәтел - гүл, мақал - жидек» (В.И.Даль). Бақсақ, халықтың данышпандығы, рухы, мінез-құлқы оның мақалдарынан көрініс таппақ. Біздіңше, мәтел - сөз оралымы қалыптаспаған сөйлеу элементі, мақал - аяқталған түйін, тұжырымды ой. Мақал - ойдың інжуі. «Мақал дегеніміз - замананың сұқ саусағында мәңгі бақи жарқырайтын бес әріптен құралған асыл жүзік» (А.Теннисон). Мақал-мәтел - маржан сөз, қоса көрме арзан сөз дейтініміз содан. Осыдан көп көрген мен көп түйген көсем болары даусыз.

Білгенің жөн

Шешен сөйлеймін десем...

Тіл - сананың қызметшісі.

Тілде сүйек жоқ, бірақ сүйек уатады.

Адамның сөзі - оның ақылының өлшемі.

Көз жанары сөзден де ұғынықтырақ.

Көз де ерін сияқты шешен.

Адамды сөзінен, есекті құлағынан таныр.

Өзіңді кім тыңдап отырғанын біліп қана сөзіңді баста.

Сөзді тыңдайтын жерге айт,
Суды өнетін жерге сеп.

Алдымен тыңда, содан кейін ғана сөйле.

Жақсы сөз - қысқа сөз.

Көп білсең де, аз сөйле.

Не болса соны айтқан адам өзі қаламаған сөзді естір.

Сөздің мағынасы қалай мәнерлеп айтылғанынан танылар.

Бір сөздің өзі бірде қатқыл, бірде жұмсақ естіледі.

Нені айтсаң, соны ойла, бірақ ізетпен сөйле.

Бір сөзді екі рет қайталасаң иістенеді.

Қылышыңды екі суырма, сөзіңді екі қайталама.

Оқығаныңды емес, түйгеніңді айт.

Анық сөйлегің келсе, ашық сөйле.

Сөз тәмсілмен тамаша.

Мақал айттың - жол сілтедің, мәтел айттың - жан жұбаттың.

Мазмұнның жұпынылығын ұйқаспен де, сәнмен де жасқай алмассың.

Жақсы сөз аязда да жан жылытар.

Әзірлеген, Абат Сатыбайұлы, п.ғ.д., профессор

Нақыл сөздер - афоризмге негіз болар түйін көзі. Афоризм - өнер иіріміндегі философия не философия иіріміндегі өнер. Афоризм - философия поэзиясы. Егер де жақсы кітап - ұлттың антологиясы десек, әрбір ойлы афоризм - жеке бір жақсы кітап іспетті. Демек, афоризм - тілсіз тәлімгер.

Жақсы сөз - жанның тынысы. Демек, жақсы сөз айта білгенге не жетсін! Дәйексөзді өзгенің сөзін орынсыз қайталау деу де бар. Асылы, жаман сөз қанша болса, жақсы сөз де сонша. Ұлы іске ұлағатты сөз керектігі де даусыз. Монша тәнді сауықтырады, жақсы сөз жанды сауықтырады деп босқа айтылмаса керек. Қысқасы, білімдінің сөзі - оң, білімсіздің сөзі - тон екенін ескергенге не жетсін.

Қорыта айтсақ, нақылдап сөйлеу шешендікке әкелмек. «Шешендіктен не пайда, артында сөзі қалмаса? Батырлықтан не пайда, халқына қайран қылмаса? Хандықтан не пайда, қарашасын жалмаса? Молдалықтан не пайда, шариғатты өзгертіп, нашарларды алдаса?» демей ме атақты Төле би. Нақылдап сөйлеу ұрпағымыздың тұлпар, сұңқар сынды жетілуіне жетелемек. Бұл ретте Майқы би бабамыз айтпай ма: «Тұлпардан тұлпар туады, сұңқардан сұңқар туады. Асылдан асыл туады, жалқаудан масыл туады. Масылдан малбақпас туады, тілазардан қылжақпас туады. Сараңнан бермес туады, соқырдан көрмес туады. Мылжыңнан езбе туады, қыдырмадан кезбе туады» деп.

Иә, біліп айтқан сөзге құн жетпейді, тауып айтқан сөзге шын жетпейді. Өзің білмесең, білгендерден үйрен, үйренгеннен ештеңе кетпейді деген сол.

Абат ҚЫДЫРШАЕВ,
Мәдениет және өнер факультетінің деканы,
п.ғ.д., профессор

УАҚЫТ

Уақыт – әркімнің қолындағы өткізетін күйбең тірлігі немесе жоспарлы іс-әрекеті болып табылады. Мен үшін уақыт деген барымды бағалап, артымды қарайлап, алдымды шамалайтын сәт болып табылады. Себебі уақыт біреуге жаһұт жыр сыйлайды, енді келесі біреуге аяқ астынан қайғы сыйлайды. Қазіргі таңда уақытқа ғана бағынар заманда әркім өзінше бір тірліктермен кете барады. Жаңа технология өрбіген сайын соған қарай көп уақытымызды арнап, келмес кезеңді қайтіп келтіре алмайтынымыз жөнінде де ойламайтын болыппыз. Қазіргі таңда біліммен ғана әлемнің көшін ұстауға болады. Басқамен оздым деп айту ең төменгі адамның пікірі болар еді. Уақыт сахнасы әркімді әр қиянға салады. Біреуді сынап барып, ағымдар мен белдерге, жоталар мен тауларға орналастырады. Мұндағы дүниелер өмірдің межелері болып табылады. Қазіргі таңда уақыттың бағасын білетін жастар қарасы сирек. Себебі, айналамыздағы құрбыларымыз аса ауқымды шаруа тындырып жатыр деп айтуға аузым бармайды. Ауқымды іс тындыруға да терең білім керек. Ал сол білімді көңілге тоқып, санаға сіңіріп жатқандар қарасы аздау. Бәріне бірдей топырақ шашудан аулақпын, алайда ондай пенделер де баршылық. Уақыт маған не берді, не сыйлады, не ұтқызды? Уақыт маған барлық мүмкіндікті берді. Алдымен осы бір газеттің тілшісі болуды, тілшілік пен шешендікті үйретті. Талай тұлғалардан сұхбат алып, болмысымен танысып, рухани азық жинадым. Тіліне, дініне, ұлтына қарамастан сұхбатты үш тілде жүргіздім. Әрбір мақаланың өзекті болуына көп көңіл бөлдім. Тақырып өзекті болмаса, мақаланың оқылып, оқылмауы екі талай. Сондықтан қазіргі таңда 100-ге жуық ғылыми, саяси, әдеби, спорттық бағыттағы мақалалардың авторы болыппын. «Дипломды жастар қайда жүр?» атты мақаламды жазу үшін алдымен бітіріп кеткен түлектерден сұхбат алуға тура келді. Осылайша, екі азаматша, бір азаматтан сұхбат алдым. Ол

сахнасы

азамат болашақ жұбайым болып шығарын ешкім білмеген еді. Осылай Т. есімді 2015 жылы университет қабырғасынан түлеп ұшқан азаматпен жұптастым, қазіргі таңда ол экономика ғылымдарының магистрі, облысымыздағы беделді университеттің бірінде аға оқытушы қызметін атқарады. Осылайша өз махаббатымды газеттің арқасында жолықтырдым. Тек бұл газетпен шектелмей, республикалық, халықаралық газет-журналдарға да тұрақты мақала жолдап отырдым. Филолог-маман, педагог болмасамда, педагогиканың қағидаттарына шомылдым, ақындық өнерімді өмірлік ұстанымым еттім. Мен бұл өнерсіз ешкім емеспін. Ақындық қабілетімнің арқасында тұлға болып шыңдалдым. Осы бір ғана өнер өмірімнің бірнеше жолдарын ашып берді. Оның қатарына философия, педагогика, технология, лингвистика, тарих секілді ғылымдарды меңгеруіме жол ашты. Осыған дейін «Бала тілі – бал», «Жастықтың жалынды жырлары», «Сезім жаңғырығы» атты жинақтардың авторы атансам, биылғы жыл алғашқы кітабымды Астана қаласында жарыққа шығардым. Бұл кітапқа 400-ге жуық өлеңдерімді топтастырдым. Екінші бөлімі тұтастай махаббат лирикасына тұнып тұр. Мұнда өз махаббатымды жырмен ғана білдірген сәттерге куә болуға болады. Бір ғана жаңа арналған бұл өлең жолдары өзінің жоғары бағасын алып, қадамым нықталды. Уақыт маған шет елде бір семестр білім алып, тәжірбие алмасу мүмкіндігін сыйлады. Бөгде

Ауда ХАСАНОВА,
2018 жыл түлегі

ТІЛ ІШІНДЕГІ ТІЛ НЕМЕСЕ СТУДЕНТТЕР ЛЕКСИКАСЫ

Тіл – адам ойының айнасы. Адамның тіл мәдениетінен оның кім, қандай адам екенін аңғару қиын емес. Әдетте, ойы айқын кісінің сөзі де анық, дәл болады. Ойы таяз, пікірі күңгірт кісінің сөзі де берекесіз болады. Әсіресе, студент-жастардың ауызша сөйлегенде сөзді мағынасына қарай дұрыс жұмсай алмауы, нормаға қайшы сөздерді пайдаланып, қайталай беруі елдігімізге сын, тілімізді ластау, бүлдіру.

Студенттер тілінің басты функционалды міндеттерінің бірі- оның коммуникативтік қызметі. Ерекше әлеуметтік топ құрылады, сонымен қатар тілдегі жаңа қолданыстар өзінің құрдастарымен қарым-қатынас жасауға, коммуникативтік актіге түсуге бағытталады. Осы тұрғыдан қарайтын болсақ, студенттер тіліндегі жаргон, сленг сөздер немесе кірме сөздер қатары студенттер әлеуетінің ерекшелігі ретінде көрініс табады.

Бірінші кезекте студенттер тілінің сөздік қорының толығы жолдарын қарастыру керек, бұл көп жағдайда жастардың тілдік қарым-қатынасында қолданылатын сөздердің ерекшелігін анықтайды. Студенттер тілінің сөздік қорының толысу жолдарын студенттерге жүргізілген сауалнама нәтижесі бойынша төмендегідей топтадық:

Студенттер тілінің сөздік қорының «шет тілдер сөздері» арқылы толысуы;

Студенттер тілінің сөздік қорының «сөздерді қысқарту» тәсілі арқылы толысуы;

Компьютер терминдері;

1) Студенттер тілінің сөздік қорының шет тілдер сөздері арқылы толысуы; Үш тілді мемлекет болғасын ол елдің тілінде шет тілдердің сөздерінің кездесуі жаңалық емес. Ағылшын, орыс сөздерінің ауызекі тілімізге сіңіп кеткені студент жастардың сөйлеу барысында жиі байқалады. Мысалдар келтіре кетсек: *Давай, универде көрісерміз... Менің телефоным зависает...Гоу, тамақ ішіп қайтайық... Стилуха түспеді ме екен?... Кешке кездесерміз, окей?... Допустим, что мен онда бардым... Жастардың бұл қатынас құралы бүгінгі күнде ешкімді таң қалдырмайды. Бірақ, жоғарғы тілдік мәдениетке қойылатын әлемдік талап бойынша - бұл жағдай сол процеске қатысушы екі тілді де қорлау болып саналады.*

Бұл жайында доцент, филология ғылымдарының кандидаты Қайырбекова Ұ.С. өзінің «Жастар тіліне қоршаған ортаның әсері» атты мақаласында былайша сипаттама береді: «...Бір тілде еркін, әрі көркем сөйлеу – жоғары мәдениеттіліктің көрінісі. Бір тілде сөздік қоры неғұрлым бай адамға екінші тіл тез бағынады. Ал керісінше, билингвизмге тілдік қоры нашар, тіл мәдениеті төмен адамдар жиі жүгінеді. Ең өкініштісі, жастар арасында бұл құбылысты «алға басқандық, білімі тасығандықтың» белгісі ретінде ұғынатындар көп. Әсіресе еліктегіш ауыл жастары осы әдетке бейім

екендігі расталып отыр. Мұның себебі әртүрлі: бұл, біріншіден, ауылдық тұйық мәдени ортадан шыққан жастар ауылдан шыққан соң билингвизмді өздерінің ерекшелігі санай бастайды. Кейіннен ол жаман әдетке айналады. Тіпті, орысша шала сөйлейтін жастарымыз да осыған бейім келеді. Соңынан не ол, не бұл тілді меңгеріп кете алмайды. Тіпті, өзінің ана тілінде тәуір сөйлеуден де ажырап, тіл мәдениетін жоғалтады».

2) Студенттер тілінің сөздік қорының сөздерді қысқарту тәсілі арқылы толысуы; Тілде жаңа сөздің жасалуының тілдің сөзжасам жүйесінде қалыптасқан өзіндік жолы, заңдылығы бар. Тілде жаңа сөздер көне замандардан бері қалыптасқан заңдылықтар бойынша, яғни сөзжасамдық тәсілдер бойынша жасалады. Жалпы қазақ тілінің сөзжасам жүйесінде көне замандардан бері қарай қолданылып әбден орныққан, қалыптасқан негізгі тәсілдері мыналар: 1) синтетикалық тәсіл; 2) аналитикалық тәсіл; 3) лексика-семантикалық тәсіл. Аналитикалық тәсіл деп екі я онан да көп сөзден бір лексикалық мағыналы сөздің жасалуы аталады. Қазақ тілінде аналитикалық тәсіл жиі қолданылатын, өнімді тәсіл болумен бірге, оның іштей бірнеше түрі бар: 1) сөзқосым, 2) қосарлау, 3) тіркестіру, 4) қысқарту.

Студенттер тілі де тіл ішіндегі тіл болғандықтан, ондағы туынды жаңа сөздер осы заңдылықтар бойынша жүзеге асады. Жоғарыда көрсетілген тәсілдердің ішінде студенттер тілінің сөзжасамында өнімді қызмет атқаратыны аналитикалық тәсіл болып табылады. Соның ішінде сөздерді қысқарту арқылы туындаған жаңа сөздер қатары студенттер тілінің сөздік қорының толысуында басты рөлдердің бірін атқарады. Әсіресе пән атауларын номинациялағанда. Мысалы, математикалық анализ, гидромаш-гидравликалық машина, филфак-филология факультеті, завкафедра-кафедра меңгерушісі т.б.

елде жүріп-ақ алғашқы поэзия кешімді екі тілде беріп, жинақтарымды көрермен қауымға тараттым. Сонда жүріп қазақтың жомарттығын, тіл өнерінің осыншалықты жоғары бағаланатынына куә болдым. Тіліміздің тазалығы мен руханилығына шетелдіктер танқалысты. Осылайша уақыт маған мол жемістер сыйлады. Алайда сол жемісті оңай ала салғаным жоқ-тұғын. Себебі әрбір жемістің астарында үлкен еңбек пен қажырлы төзім, үздіксіз ізденіс жатыр. Уақыттың құлыптары байлауы болғанымен, оның шешімі әркімнің өз қолында. Бірден шешу оңай емес болғанымен, түбі жетуге болады. Университетіме шексіз алғысымды білдіремін, себебі көптеген жарыстар бойынша Қазақстанның түкпір-түкпірінде болып, талай ақын достар таптым, қазақтың қара сөзінің қадірін білетін талай тұлғалардан бата алдым. Уақыт әркімді өз бетінен қайтармайды екен. Тек қана еріншек, жалқау, ұйқышыл жандарды ғана бетінен тайдыруы мүмкін. Университет қабырғасында жоғары біліммен толысып, мол ілімді санама тоқып, ақ пен қараны айшықтап ұқтырған ұстаздар қауымына да шексіз ризашылығымды білдіремін. Бір ғана педагогика факультетінде мықты деген оқытушылар қауымы өте көп. Бәсекемен қызмет етіп, жастарды шынайылыққа тәрбиелеуде. Педагог деген болмысты тік ұстанып, адалдыққа қана бағыттады. Осыдан 4 жыл бұрын қаланы білмейтін жас студент едім, ал қазір күллі Қазақстан мен жақын, алыс шет елдерді бағындырған тұлға атандым. Дағыстан Республикасындағы Махачкала, Дербент, Каспийск қалаларындағы кавказ тауларының ең биік шыңын бағындырып, теңіз жағасында сергілдім. Ресейдің де бірнеше қалаларында болып, тарих сахнасымен бетпесті ұшырастым. Олардың қатарында Ұлы Отан соғысының кугері атанған Волгаград, Саратов қалаларында болып келдім. Ал Элиста қаласы маған айрықша қатты ұнады. Себебі, діндері буддизм болғандықтан, елдегі айрықша храмдар, мұнаралар, ұлттық киімдері, тілі мен ділі мүлде ерекше екендігін аңғардым. Радио, телеарналарда қосымша тәжірибе жинап, бұқаралық ақпарат құралдарында бағымды сынап көрдім, талаптанып еңбектенсем, алынбайтын қамал жоқ екен. Осы уақыт аралығында А.С.Пушкин атындағы шәкіртақы иегері болдым. Уақыт сахнасы мен үшін мол межені бағындыртықызды. Осындай мүмкіндіктер сыйлаған Егемендігіміз тұғырлы, ертеңіміз айбынды болғай!..

3) Компьютер терминдері; Студенттер тілінде программист мамандардың жаргоны ерекше орын алады. Студенттер тілінде компьютерге қатысты лексика шамамен 20%-ды құрайды. Себебі бұл лексиканы тек ақпараттық жүйелер мамандықтарында оқып жатқан студенттер ғана емес, сонымен қолға дербес компьютермен жұмыс істейтін барлық жастар қолданады. Мысалы, *лень-пентиум, инет-интернет, клавиша-пернетақта* т.б.

Жоғары да атап өткендей, студенттер тілінің сөздік қорының басым бөлігін қысқарған сөздер қамтиды, ал оның себебі жастардың үнемі асығып жүруіне байланысты болса керек.

Қазіргі қоғамда өзгерістер, яғни жаңарулар көп болғандықтан, халқымыз түрлі жұмыс салаларында еңбек етеді. Әрине, оларға қойылатын талап та жоғары. Заман талабына сай әр қызметкер білімді, өз ісіне шебер, тілді жетік меңгерген азамат болуы тиіс. Жұмысқа орналасқан жастардың тіл мәдениеті жоғары болсын деген талап-қоғам талабы, заман талабы.

Ал, бұл тұрасында доцент Үрістенбекова Г.Қ. «Экология мамандығы студенттерінің тілін кәсіби тұрғыда дамыту» атты мақаласында студенттер тілін мамандығына сай кәсіби тұрғыда дамытуда кәсіби қазақ тілі пәнінің көмегі зор екендігін нақтылап өтеді.

Автор өз мақаласында соңғы жылдары жоғары оқу орындарында «Кәсіби қазақ тілі» пәні оқытыла бастағанын, яғни студенттерге мемлекеттік тілді қатысымдық тұрғыдан меңгертумен қатар олардың мамандығын ескере отырып, оқыту мәселесіне де ерекше назар аударылып жатқандығын баяндап өтеді.

Оның тұжырымдамасы бойынша бүгінгі студент – ертеңгі маман. Ол мемлекеттік тілді өз дәрежесінде меңгерумен қатар мамандығына қатысты лексиканы игеріп, іс-қағаздарын сауатты жүргізуі қажет екенін, басқаша айтқанда, тіл үйренуші алған білімін өзінің күнделікті кәсіби қызметінде пайдалана алатындай деңгейге жетуі керек деп топшылайды.

Студенттер тілінің ерекшелігін, лексиканың толығы жолдарын айқындай келе, студенттер тілін жастар мәдениеті шеңберінде ерекше жүйе деп айтуымызға болады. Олар бір жағынан, жастар дамуының баспалдағын, иерархиялық реттелуін, қоғамдағы басқа да әлеуметтік топтармен байланысын орнатса, екінші жағынан, студенттер тіліндегі жоғарыда көрсетілгендей жаргон сөздер немесе билингвистік құбылыстар студенттер тілінің кәсіби тұрғыда дамуына кесірін тигізеді деген де тұжырымдар бар. Ал, оның шешімі ретінде бүгінгі таңда жоғары оқу орындарында оқытылып жатқан кәсіби қазақ тілі пәні деп таптық.

А.М. ЗАЙНУЛЛИН,
2018 жыл түлегі

Пример позитива и креатива

Наверняка, многие студенты нашего университета знакомы с этой жизнерадостной, позитивной девушкой, которая всегда идет впереди всех и достигает огромных вершин. Зовут ее Кемешова Айша Амангельдиевна.

Айша – студентка 4 курса филологического факультета. На данный момент является одной из обладательниц стипендии им. Первого Президента РК Н. А. Назарбаева. В 2017 году она стала лучшей в ежегодном конкурсе «БҚМУ жұлдызы»/«Звезда ЗКГУ» в номинации «Үздік тілші»/«Лучший корреспондент», приуроченном к 26-летию Независимости РК. Окончив школу со знаком Алтын Белгі и поступив на обучение в ЗКГУ имени М. Утемисова, Айша с первых дней активно проявила себя в стенах родного альма-матер.

Я родилась 24 января 1998 года в райцентре Таскала Таскалинского района ЗКО, окончила Григорьевскую среднюю школу Бурлинского района. Сейчас являюсь студенткой 4 курса филологического факультета, специальности «филология: русский язык».

Айша, как я знаю, ты набрала высокие показатели на ЕНТ и являешься обладательницей знака АБ. У тебя была прекрасная возможность поступить на обучение в ведущие вузы нашей страны, такие как ЕНУ им.Л.Н.Гумилева, КазНУ им. Аль-Фараби. В чем причина твоего выбора ЗКГУ и данной специальности?

Если честно, подобные вопросы мне задают часто. Вообще, я считаю, что все в руках человека, ничего не зависит от его социального положения, образования, профессии. При выборе университета я, конечно же, учитывала престиж и уровень знания вузов и хочу отметить, что наш ЗКГУ ничем не отстает от столичных вузов и считается старинным учебным заведением с богатой историей, выдающимися выпускниками и доброй атмосферой. Конечно, одной из основных причин является то, что я не хотела уезжать из города, так как здесь мои родители, родственники, друзья, наставники. И я посчитала, что могу развиваться и учиться и здесь, а не далеко от семьи. На данный момент я вовсе не жалею о своем выборе. За эти три с половиной года я обогатила свой багаж знаний, познакомилась с разными интересными и креативными людьми, а самое главное, построила незабываемые и прекрасные студенческие годы. Безусловно, для каждого из нас определиться с профессией является трудным выбором. Со школьных времен мне нравилось читать классическую литературу, как русскую, так и казахскую. Плюс мои родители являются учителями, и их пример всегда был передо мной.

На третьем курсе ты удостоилась номинации «Үздік тілші»/«Лучший корреспондент». С чего начинались твои первые шаги в журналистику? Хочешь ли ты в дальнейшем связать свое будущее с этой профессией?

Писать статьи в школьные и районные газеты я начала со школьных времен. Но тогда я писала не с таким увлечением

как сейчас, а просто – о мероприятиях, которые проходили у нас в поселке или в школе. На первом курсе, бывший декан нашего факультета, Абат Сатыбаевич увидел во мне эту журналистскую хватку, мою мобильность, правильное изложение мыслей и посоветовал

публиковаться в университетской газете «Өркен». И тогда я узнала об этой газете. Как-то раз, бывший редактор газеты, Марта Орынбасаровна, пригласила меня, чтобы задать вопросы для интервью как обладательнице Алтын Белгі. Мы побеседовали с ней, я ответила на все ее вопросы. И тогда она предложила мне опубликовать статью, конечно же, если это мне интересно. И так, на первом курсе, а именно с октября месяца я стала постоянным корреспондентом нашей газеты. Это было для меня большой радостью и стимулом еще больше двигаться дальше. Насчет второго вопроса, я не могу сказать точно. Вообще, если честно, я не очень-то люблю говорить о своем будущем. Но пробовать себя в этом направлении я буду всегда.

У тебя очень активная студенческая жизнь. Кроме общественных дел университета и учебы, ты пишешь статьи в областной газете «Приуралье», являешься ведущей многих мероприятий. Поделись

советом, как ты все успеваешь?

Я обожаю сцену, я не могу жить без сцены. (смеется) Когда поступают предложения быть ведущей какого-то мероприятия и выступить на сцене, я сразу бросаю все дела. Как бы странным это не звучало, но я получаю огромный поток энергии, находясь на сцене. Я думаю, что чем больше человек работает, тем больше он получает энергии. Я не говорю, что я работаю, я просто делаю то, что мне действительно нравится. Конечно же, не забываю и об учебе. Я думаю, если человек захочет, то он успеет все. Возможно, иногда я что-то упускаю, но сейчас я делаю то, что действительно мне по душе. Я думаю, что можно успеть все. Обычно я составляю свой распорядок дня, перед сном пишу планы на следующий день. И это, кстати, реально помогает правильно использовать свое время.

Кем и в какой сфере жизнедеятельности ты видишь себя через 5 лет?

(Смеется) Мне тоже очень интересно, какой я буду через 5 лет. Я не люблю делиться своими планами на будущее, потому что они могут измениться. Если честно, я еще не определилась со своей будущей работой, не знаю кем я буду. Вообще наша специальность широкопрофильная, очень интересная. Мы можем быть учителями. Например, я люблю детей. Мои родители – учителя, с одной стороны, я хочу пойти по их стопам, т.е. преподавать. В то же время я хочу заниматься журналистской деятельностью, потому что я люблю писать, общаться с интересными людьми. Думаю, что общественные дела – это то, что мы вносим вклад в развитие города, области, это тоже интересно. Да, возможно, что-то еще изменится, что-то добавится, но это уже дело времени. Время покажет...

Құттықтау!

Педагогика саласының,
БҚМУ-дың ардагер ұстазы,
ардақты құдағиымыз, қазіргі таңда
Астана қаласының тұрғыны
Сұлушах Сүндетқалиқызы
Құлмалиеваны
мерейлі туған күнімен
шын жүректен құттықтаймыз!

Тілейміз таусылмас бақ, асқақ арман,
Нұрын төкін әрқашан сізге Аллам.
Жанұя мен бауырлардың ортасында,
Жүре бер тек күлімдеп, әркез аман.

Ізгі ниетпен: құдаңыз Бауыржан мен
құдағиыңыз Үесіла

Теперь хочу тебе задать мой традиционный вопрос: Самая большая возможность, которую подарил тебе наш университет?

Есть такая фраза Президента США А. Линкольна: «Надо думать не то, что сделает Родина для тебя, а то, что ты сделаешь для Родины». Точно также в университете. Надо думать о том, что ты сделаешь для университета, какой внесешь вклад в его развитие. ВУЗ дал мне очень много возможностей, например: поездка в Астану на конференцию, на разные олимпиады, номинация на премию ЗКГУ. Если мы все вместе будем работать во благо университета, то мы непременно возвысим его.

Да, конечно, студенческая жизнь очень интересна, у нее много разных интересных моментов.

Твои пожелания первокурсникам...

Мечтайте! Мечтайте всегда! Надо засыпать с мечтой и просыпаться с целью. Не сомневайтесь в своей мечте! Самое главное делайте то, что хотите, что любите. Всегда будьте на позитиве. Всегда будьте жизнерадостными, какие бы не были у вас преграды, неудачи. Всегда верьте в себя, верьте в лучшую жизнь. Есть такие слова: «Вся дорога открывается тому человеку, который знает куда идет». Уже сейчас, с первого курса, знайте куда идти. Знайте, что вы хотите от жизни и таким образом воплощайте свои мечты в реальность. Любите друг друга, любите жизнь, любите все, что вас окружает. Помогите друг-другу, творите добро. Не буду говорить, что надо работать, учиться, трудиться... Это само собой, разумеется.

Спасибо за интересное интервью!
Желаю тебе успехов!

Алтынгуль ДАУЛЕТБАЕВА,
фил/п-32

ҚОЛЖАЗБАЛАР АВТОРЛАРЫНА КЕРІ ҚАЙТАРЫЛМАЙДЫ. ДЕРЕКТЕРДІҢ ДӘЛДІГІ ҮШІН АВТОР ЖАУАПТЫ. ЖАРИЯЛАНЫМ АВТОРЛАРЫНЫҢ ПІКІРЛЕРІ РЕДАКЦИЯ КӨЗҚАРАСЫН БІЛДІРМЕЙДІ.

МЕНШІК ИЕСІ:

Махамбет Өтемисов атындағы
Батыс Қазақстан мемлекеттік
университеті.

Газет айына бір рет шығады.

Газет Қазақстан Республикасы Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде 14.06.1995ж. тіркеліп, тіркеу туралы нөмірі №11390-Г куәлігі берілген.

ҚР Байланыс және ақпарат министрлігі Ақпарат және мұрағат комитетінің келісімімен мерзімді баспасөз басылымдарын және (немесе) ақпарат агенттіктерін 10.12.2012ж. қайта есепке алу туралы №13213-Г куәлігі берілген.

Таралымы 800.

РЕДАКТОР:

Назар Каленович КУАНГАЛИЕВ

ТІЛШІЛЕР: Сая ДҮЙСЕНБАЙ, Алтынгуль ДӘУЛЕТБАЕВА,
Айша КЕМЕШОВА, Ақкенже БЕРКЕНОВА

Корректор: Ақзия Әділқызы НИЯЗҒАЛИЕВА

БЕТ ҚУРУШЫ & ДИЗАЙН:

Асель АБДУЛЛИНА

ФОТОСУРЕТ:

Рафхат ХАЛЕЛОВ, Оқу теледидары және
графикалық жобалау зертханасы

Газет Редакциялық баспа орталығында теріліп, беттелді.
«Полиграфсервис» ЖШС баспаханасында басылды.
Мекен жайы: Орал қаласы, Л.Толстой көшесі, 27/3.
Тел.:50-41-46